

Handelshögskolan
VID GÖTEBORGS UNIVERSITET

Att revidera eller inte revidera?

– vad anser ägare av små aktiebolag om vikten av revision?

Företagsekonomiska institutionen
KANDIDATUPPSATS
Externredovisning, HT 07

Handledare:
Märta Hammarström

Författare:
Anneli Andersson

Förord

Författaren vill framföra ett stort tack till alla respondenter som deltagit i intervjuerna och som gjort denna uppsats möjlig att genomföra.

Ett särskilt tack till min handledare Märta Hammarström för stöd och vägledning under arbetets gång.

Tack!

Göteborg mars 2008

Anneli Andersson

Sammanfattning

Kandidatuppsats i företagsekonomi, Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet, Redovisning, HT 2007

Författare: Anneli Andersson

Handledare: Märta Hammarström

Titel: Att revidera eller inte revidera? – Vad anser ägare av små aktiebolag om vikten av revision

Bakgrund och problem: Idag måste alla svenska aktiebolag oavsett storlek anlita en extern kvalificerad revisor som granskar årsredovisning och bokslut. När denna lag togs i bruk 1983 var syftet att förebygga ekonomisk brottslighet i de små bolagen och att hjälpa ägarna att uppmärksamma ekonomiska problem inom företaget. För närvarande är det endast Sverige och Malta som fortfarande har kvar den lagstiftade revisionsplikten inom EU. Den förra regeringen tillsatte en utredning som fick i uppdrag att göra en utvärdering av behovet av revision i små företag. Förslagen från utredaren skall minska företagets börda så långt det är möjligt, utan att intressenters eller ägarminoritetens behov av tillförlitlig finansiell information åsidosätts.

Syfte: Syftet med studien var att undersöka vad ägare av små aktiebolag anser om vikten av revision och om de skulle välja att göra frivillig revision om plikten avskaffas. Studiens syfte var även att undersöka om det vore lämpligt att dra gränsen för revisionsplikt vid antal ägare istället.

Metod: Studien genomfördes med hjälp av personliga intervjuer med en revisor och sju ägare och företagsledare av små aktiebolag.

Resultat: Olika bolag har olika behov av revision. Studien visade på att ägare som är särskilt måna om god redovisningskvalitet är mer positivt inställda till revision. Andra faktorer som tycktes påverka valet att behålla revisionen om den blir frivillig är antalet ägare i bolaget, förhållandet till revisorn och om revisorn anses ge värdefull rådgivning. Över hälften av de intervjuade ägarna och företagsledarna tänker dock avstå från revision om revisionsplikten försvinner. De som tänker avstå från revisionen är klart negativt inställda till revisionsplikten och tycker inte att kostnaden överstiger nyttan.

Studien kunde inte ge något entydigt svar på frågan om det vore lämpligare att dra gränsen vid antal ägare istället. Svaret på den frågan är beroende på vems perspektiv man utgår ifrån.

Innehållsförteckning

1	INLEDNING	4
1.1	BAKGRUND	4
1.2	PROBLEMDISKUSSION	6
1.3	PROBLEMFÖRMULERING	7
1.4	SYFTE	8
1.5	AVGRÄNSNINGAR	8
1.6	CENTRALA BEGREPP OCH DEFINITIONER	9
2	METOD	10
2.1	SAMHÄLLSVETENSKAPLIG UTGÅNGSPUNKT	10
2.2	ANGREPPSSÄTT	10
2.3	VAL AV ÄMNE	11
2.4	VAL AV UNDERSÖKNINGSMETOD	11
2.5	URVAL	12
2.5.1	<i>Val av företag</i>	12
2.5.2	<i>Val av respondenter och genomförande av intervjuer</i>	13
2.6	STUDIENS KVALITET	13
2.6.1	<i>Generaliserbarhet</i>	13
2.6.2	<i>Validitet och reliabilitet</i>	13
3	TEORETISK REFERENSRAM	15
3.1	GRÄNSVÄRDEN FRÅN EU:S FJÄRDE BOLAGSDIREKTIV	15
3.2	GRÄNSVÄRDEN ENLIGT BOKFÖRINGSNÄMNDEN	15
3.3	REVISIONSPLIKT	15
3.4	REVISORN	16
3.5	REVISION	16
3.6	REVISIONSPROCESSEN	17
3.7	REVISIONSBERÄTTELSEN	17
3.8	REVISORNS OLIKA ROLLER	18
3.9	REVISORNS OPARTISKHET OCH SJÄLVSTÄNDIGHET	18
3.10	REVISORNS TYSTNADSPLIKT	20
3.11	INTRESSEENTER	20
3.12	FÖRVÄNTNINGSGAP	21
3.13	AGENTTEORIN	22
3.14	PÅGÅENDE UTREDNINGAR	22
3.15	AKTIEBOLAGENS OMVÄRLD	23
3.16	BESKATTNING	24
3.17	TIDIGARE STUDIER	24
4	EMPIRI	29
4.1	INTERVJU MED REVISOR PÅ ÖHRLINGS PRICEWATERHOUSECOOPERS	29
4.2	INTERVJUER MED SMÅ AKTIEBOLAG	32
4.2.1	<i>Antiquaria Bok & Bildantikvariat AB</i>	32
4.2.2	<i>Anders Beijer Tandläkarpraktik AB</i>	33
4.2.3	<i>BUSTER AB</i>	33
4.2.4	<i>Fiskebäcks Marina AB</i>	34
4.2.5	<i>Färg & Tapetboden i Kungälv AB</i>	35
4.2.6	<i>Grimbo Elektriska AB</i>	36
4.2.7	<i>Bynet AB</i>	37
5	ANALYS	39
6	SLUTSATS	44
6.1	FÖRSLAG TILL FORTSATT FORSKNING	45

1 Inledning

I detta inledande kapitel presenteras bakgrunden till valt uppsatsämne och därefter förs en problemdiskussion kring revisionsplikten. Problemdiskussionen följs av en problemformulering med uppsatsens frågeställningar och ett klargörande av uppsatsens syfte. Kapitlet avslutas med en redogörelse för uppsatsens avgränsningar och definitioner.

1.1 Bakgrund

Revisionen har betydelse för ägare av företag men även för andra intressenter. I alla företag där ägares ansvar är begränsat till insatt kapital finns uppställda krav på hur företagets ekonomiska information skall redovisas utåt. De olika intressenterna vill kunna lita på att den information som bolaget lämnar om förvaltningen och den ekonomiska situationen är sann och riktig. Revisionen ger trovärdighet till den finansiella informationen som lämnar bolaget och är en förutsättning för ett fungerande näringsliv och samhälle (Revision En praktisk beskrivning, 2006, s 19). Användarbehovet av företagets ekonomiska information varierar dock beroende på storlek av företag. I små företag där ägare, företagsledning och styrelse är en och samma person är användarbehovet ofta begränsat. Nyttan av en lagstadgad revision i dessa små bolag är därför ifrågasatt.

Idag måste alla svenska aktiebolag oavsett storlek anlita en extern kvalificerad revisor som granskar årsredovisning och bokslut (9 kap. 1 §; ABL). Det var 1983 som denna lag togs i bruk och syftet med lagen var att förebygga ekonomisk brottslighet i de små bolagen, då dessa bolag ansågs vara särskilt utsatta för den här typen av brott. (FARs Revisionsbok, 2000, s 110). Revisionsplikten skulle även hjälpa ägarna att uppmärksamma ekonomiska problem inom företaget (Allt om revision, 2006). Tidigare ansågs det inte möjligt att kräva en godkänd eller auktoriserad revisor i alla aktiebolag. I förarbetena till 1975 års ABL menade man att det inte fanns tillräckligt många kvalificerade revisorer att tillgå. Att lagstifta om en obligatorisk revisionsplikt utförd av godkänd eller auktoriserad revisor ansågs dessutom medföra onödiga kostnader för de små bolagen (Thorell & Norberg, 2005, s 15). De senaste decennierna har debatterna avlöst varandra ifråga om att behålla revisionsplikten för bolag av alla storlekar eller inte.

Redan i år kan en förändring ske. Den förra regeringen gav i september 2006 förra justitierådet Bo Svensson i uppdrag att göra en utvärdering av behovet av revision i små företag (Advokaten nr 6, 2007). I ett senare tilläggsdirektiv fick utredningen även uppdraget att ge förslag på ändringar i reglerna för att slopa revisionsplikten i små bolag (FAR INFO nr 1, 2007). Förslagen från revisionsutredaren skall minska företagens administrativa börda så långt det är möjligt, utan att intressenters eller ägarminoritetens behov av tillförlitlig finansiell information åsidosätts. Det som framförallt skall analyseras i den pågående utredningen är vilka konsekvenser en eventuell förändring av reglerna om revisionsplikt skulle medföra för näringslivet, det allmänna och andra intressenter. I uppdraget ingår även att föreslå åtgärder för att förebygga överträdelser av bokförings- och skattereglerna. Ett delbetänkande skall

presenteras i mars 2008 och senast den 1 september 2008 skall utredningen slutligt visa sina resultat (Direktiv 2006:96, Justitiedepartementet).

EU:s medlemsländer kan själva avgöra om de skall ha revisionsplikt för små och medelstora företag eller inte. I EG-rättens fjärde bolagsrättsliga direktiv om årsbokslut slås det fast att bolag som understiger två av följande gränsvärden kan undanta företag från revisionsplikt: 3,65 miljoner euro i balansomslutning, 7,3 miljoner euro i årlig omsättning och 50 anställda. Inom EU är det för närvarande bara Sverige och Malta som har kvar sin lagstadgade revisionsplikt för alla aktiebolag oavsett storlek (Balans nr 2, 2007). Vad det gäller övriga EU länder har vissa länder aldrig haft revisionsplikt för bolag av alla storlekar medan andra länder har slopat plikten. För bara något år sedan hade alla de nordiska länderna inom EU kvar sin revisionsplikt för alla aktiebolag, men 2006 frångick Danmark den och 2007 avskaffade även Finland plikten för de mindre bolagen.

Både Danmark och Finland har satt sin övre gräns för de bolag som kan välja bort revisionen vid betydligt lägre gränsvärden än de som satts upp som tillåtna av EG-rätten. Någon drastisk förändring har dock inte skett då endast 6,5 procent av de danska företagen valt bort revisionen. Anledningen till att de flesta danska företagen frivilligt valt att göra revision tros bero på att företagen värdesätter att ha en garanti för ordning och reda i räkenskaperna. En annan anledning är att bankerna föredrar att räkenskaperna blivit granskade av en kvalificerad revisor när de skall bevilja utlåning (Soliditet nr 7, Nyhetsbrev, 2007). Vad anser ägare av små aktiebolag i Sverige om ett avskaffande av revisionsplikten? Är den en ekonomisk börda eller anser de att den är nödvändig?

1.2 Problemdiskussion

Varför har då Sverige behållit revisionsplikten för bolag av alla storlekar då i stort sett alla andra länder inom EU aldrig haft revisionsplikt för de minsta bolagen eller frångått den? Redan 1998 togs frågan om revisionsplikt för småbolag upp i ett lagstiftningsärende (Proposition 1997/98:99). Enligt propositionen var inte bolagens kostnader för revision något tillräckligt skäl för att slopa revisionsplikten. Det som var avgörande var istället de allmännas intresse. De olika intressenternas behov av kontroll av att bolagens affärer sköts på ett lagenligt och korrekt sätt var alltså betydande skäl till att inte göra en lagändring i frågan (Den samhällsekonomiska nyttan av revision, Rapport 2007-092). I den pågående utredningen har fokus istället flyttats från intressenterna till att underlätta för företagen. Förslagen i utredningen skall vara utformade så att de administrativa bördorna för bolagen skall minskas så långt det är möjligt utan att andra intressen åsidosätts eller att ägarminoritetens skydd försämras (Direktiv 2006:96, s 12). Att slopa revisionsplikten för de mindre bolagen är en del av regeringens mål om att till år 2010 minska de små företagens kostnader med 25 procent (Direktiv 2007:132, s 2).

De senaste decennierna har en kraftigt ökad ekonomisk integration skett mellan länder i världen. Behovet av en alltmer harmoniserad internationell redovisning har därför ökat. Rekommendationer håller på att byta namn till standarder, för att markera att de inte är frivilliga utan att de måste följas (Johansson m fl., 2004, s 57). 2004 infördes Revisionsstandard i Sverige, RS, vilken beskriver hur en revision skall planeras, genomföras och rapporteras. Den har inneburit en högre grad av formalisering av revisionen än tidigare. Kravet har ökat väsentligt på kommunikation och dokumentation. Eftersom revisionen därigenom har blivit mer tidskrävande så har revisionsarvodena ökat. Detta blir framförallt betungande för de mindre bolagen. (Direktiv 2006:96, Justitiedepartementet).

Vilka gränsvärden som kommer att gälla i Sverige är ännu oklart. En slopning av revisionsplikten kommer att beröra många bolag även om gränsvärdena för undantaget kommer att sättas relativt lågt, eftersom Sverige till stor del är ett småföretagarland. Det finns idag ca 325 000 aktiebolag i Sverige och utav dem är drygt 1 000 publika. Av de privata aktiebolagen har flertalet endast en ägare. Näringsidkare som inte vill driva sitt bolag med personligt ansvar är hänvisade till att bilda eller köpa ett aktiebolag. Den aktiebolagslag som finns idag gäller både för stora och små aktiebolag och regleringen är omfattande. Lagen innehåller mer än 800 paragrafer (Justitiedepartementet, Direktiv 2007:132).

Det är inte längre en fråga om revisionsplikten skall avskaffas eller inte, utan frågan är för vilka bolag. Gränsvärdena som satts i EU:s fjärde bolagsdirektiv gäller omsättning, antal anställda och balansomslutning. I en rapport från ECON framtagen på uppdrag av FAR SRS, menar författarna att gränsen istället borde dras vid antalet ägare snarare än vid en viss omsättning (Rapport 2007-092, *Den samhällsekonomiska nyttan av revision*, ECON Pöyry). Grundtanken om att försäkra ägare och andra intressenter om att allt står rätt till i företaget mister sin verkan då ägare, företagsledning och styrelse är samma personer, som det ofta är i mindre bolag

(Soliditet nr 7, 2007). Det kan ifrågasättas om ett sådant bolag egentligen har nytta av revision. Om det finns ett behov för ägaren att granska sig själv i rollen som företagsledare? I ett enmansbolag är det även samma person som utser revisor och som sedan betalar för revisionen. Frågan är hur oberoende en revisor kan ses i en sådan situation? Kostnaden för revisionen får ägaren stå för själv medan andra intressenter som Skatteverket och kreditgivare är de som drar mest nytta av den.

1.3 Problemformulering

Utifrån föregående problemdiskussion har följande frågeställningar formulerats:

Vad anser ägare av små aktiebolag om vikten av revision?

Delfråga 1: Kommer de att fortsätta med revision om den blir frivillig?

Delfråga 2: Vore det bättre att dra gränsen vid antal ägare?

1.4 Syfte

Syftet med uppsatsen är att undersöka vad ägare av vissa små aktiebolag anser om revisionen och om de skulle välja att göra frivillig revision om plikten avskaffas. Vidare vill författaren undersöka om det vore lämpligt att dra gränsen vid antal ägare vid ett avskaffande av revisionsplikten.

1.5 Avgränsningar

I uppsatsen begränsades undersökningen till åtta intervjuer. Sex av respondenterna är ägare av aktiebolag, en är VD och en är revisor. Intervjun med en revisor gjordes för att författaren skulle få en bättre förståelse för hur en revision går till, vad den innefattar och hur revisorn ser på revisionsplikten. Författaren begränsade sig till att intervjua en revisor då intervjun ansågs ge tillräckligt med information. Samtliga företag som intervjuades kategoriseras som mindre; både enligt EU och enligt Bokföringsnämndens storlekskategorisering. Därför kan de komma att få möjligheten att välja bort revisionen i framtiden. De företag som valdes ut för undersökningen är alla belägna inom Västra Götalands län. Den geografiska avgränsningen gjordes för att underlätta genomförandet av studien då alla intervjuer skedde ute på respektive företag.

Författaren har inte ambitionen att studera någon form av helhetsförväntning på vad som kommer att hända när revisionsplikten avskaffas, exempelvis vilka åsikter olika intressenter har i frågan. Uppsatsen går inte heller in på djupet i fråga om nya företagsformer och förenklingsregler. Studien behandlar enbart bolagsformen aktiebolag.

1.6 Centrala begrepp och definitioner

ABL	Aktiebolagslagen
BFN	Bokföringsnämnden
EU	Europeiska unionen
FAR SRS	Branschorganisationen för revisorer och rådgivare
SRS	Svenska revisorssamfundet (gick år 2006 ihop med FAR och blev FAR SRS)
RR	Redovisningsrådet
RL	Revisorslagen
RS	Revisionsstandard i Sverige
SOU	Statens offentliga utredningar
ÅRL	Årsredovisningslagen

2 Metod

I detta kapitel presenteras den metod som använts för uppsatsens genomförande. Vidare beskrivs gjorda urval och avslutningsvis förs en diskussion om studiens kvalitet.

2.1 Samhällsvetenskaplig utgångspunkt

Enligt Johannessen och Tufte (2003) är samhällsvetenskapens utgångspunkt den sociala verkligheten. Samhällsforskning kan relateras till människors verklighet och då verkligheten är komplex är det omöjligt att observera och registrera allt som händer. Data som fångas upp av forskaren blir inte "själva sanningen", utan en mer eller mindre lyckad representation av verkligheten. Det kan sägas att de data som forskaren erhåller och sedan tolkar beror på forskarens egna erfarenheter och kunskaper.

Samhällsvetenskapen skiljer sig från naturvetenskapen på så sätt att naturforskaren är hänvisad till att vara åskådare till de processer som studeras. Naturforskaren har inte möjlighet att fråga ut sina objekt. Samhällsforskaren studerar istället människor och det innebär att forskaren måste förhålla sig till en mängd olika åsikter och uppfattningar. Samhällsforskaren är en deltagare i den komplexa verklighet som skall studeras (Johannessen & Tufte, 2003, s 19).

2.2 Angreppssätt

Inom samhällsvetenskapen brukar man skilja på två olika metodiska angreppssätt (Holme & Solvang, 1996, s 13). Det kan göras med hjälp av kvalitativ eller kvantitativ metod. Ingen av dessa metoder kan hjälpa oss att fånga hela verkligheten, men de är bägge inriktade på att ge en bättre förståelse för det vi ämnar studera. Skillnaden mellan de olika angreppssätten ligger i att i den kvantitativa metoden omvandlar forskaren informationen till siffror och mängder, medan i den kvalitativa metoden är det istället forskarens tolkning och uppfattning av informationen som står i förgrunden (Holme & Solvang, 1996, s 79).

Undersökningen i den här uppsatsen består av intervjuer med ett antal ägare och ledare av små aktiebolag. En kvalitativ metod valdes för att syftet med undersökningen inte bara var att ta reda på åsikter som är typiska för aktieägare över lag, utan att även kunna belysa det som inte är typiskt. En kvantitativ metod hade varit bättre om syftet hade varit att få fram statistiska generaliseringar. Den kvalitativa metoden präglas både av liten styrning från forskarens sida och av öppenhet för ny förståelse och ny kunskap (Holme & Solvang, 1996, s 80).

2.3 Val av ämne

För att hitta ett intressant och aktuellt uppsatsämne började författaren med att läsa de nummer av tidskrifterna *Balans* och *Soliditet* som hade utkommit under 2007. Revisionsplikten behandlas i stort sett i varje nummer av *Balans* och ju mer som lästes om ämnet desto större intresse väcktes. Ämnet berör många parter och ett slopande av revisionsplikten kan komma att få stora följder för revisorskåren, men även för företagens olika intressenter.

Efter att ha studerat uppsatser som behandlade ämnet insåg författaren att det redan fanns ett stort antal skrivna uppsatser om revisionsplikten, vilka behandlade ämnet ur flera olika synvinklar. Varför författaren ändå valde att skriva om revisionsplikten beror på att inget är statiskt. Ett exempel är att för ett antal år sedan var majoriteten av revisorerna emot ett avskaffande av revisionsplikten, medan undersökningar har visat att de på senare år ställer sig alltmer positiva till förändringen. En första tanke var att intervjua revisorer eftersom ett slopande av revisionsplikten kan komma att få stora konsekvenser för hela deras yrkeskår, men med tanke på att de kan tänkas ge någon form av ”standardsvar” valde författaren att intervjua berörda företagare istället. Författaren fann det intressant att ta reda på hur dessa ställer sig i frågan och om de i nuläget ens känner till den pågående revisorsutredningen.

2.4 Val av undersökningsmetod

Studien genomfördes med hjälp av strukturerade intervjuer som avslutades med ett öppet samtal kring frågorna. Fördelen med vald metod är intervjuerna utfördes enligt en fast uppsättning frågor där frågorna och ordningsföljden fastställdes före intervjun, vilket underlättade jämförelsen mellan svaren (Johannessen & Tufte, 2003, s 97). Samtidigt som frågorna var fastställda på förhand så var frågorna öppna och respondenterna svarade med egna ord. Samtalet efter intervjun var mer ostrukturerat och informellt. Genom samtalet gavs respondenten möjlighet att få fram viktiga synpunkter som kunde ha betydelse för studien. Både intervjuerna och samtalen spelades in med hjälp av diktafon för att viktig information inte skulle gå förlorad.

Enligt Johannessen och Tufte (2003) är en intervju en relation mellan två deltagare. De menar att den information som framkommer under intervjun är bland annat beroende av denna relation. Omständigheter som kan påverka intervjun i positiv eller negativ riktning är bland annat *situationen* eller *ramen* runt intervjun. Då handlar det enligt författarna främst om platsen där intervjun genomförs. Intervjuerna i denna studie genomfördes på respondenternas egna arbetsplatser vilket lättare kunde skapa en avslappnad atmosfär för respondenten. Detta kunde i sig bidra till ett mer informellt och öppet samtal.

Intervjuerna bokades i förväg genom telefonkontakt. Tanken var att ge så lite information som möjligt om intervjufrågorna innan intervjutillfället. Detta för att sedan under själva intervjutillfället få reda på hur mycket företagsledarna egentligen kände till om den pågående revisorsutredningen. För att få svar på frågeställningarna

lades mycket tid ned på att utarbeta genomtänkta intervjufrågor. Inledningsvis genomfördes en omfattande informationssökning gällande revisionsplikten i artiklar angående revisionsplikten och revisorsutredningen. Även litteratur gällande revision och tidigare skrivna uppsatser som behandlade revisionsplikten studerades. Innan företagsledarna intervjuades gjordes en intervju med en revisor. Den intervjun bidrog till en bättre förståelse för hur själva revisionen går till, men även till annan värdefull kunskap inför utarbetandet av intervjufrågorna.

2.5 Urval

2.5.1 Val av företag

I dagsläget är att det inte bestämt var gränsen kommer att dras för företag som kan komma att undantas revisionsplikten. De företag som valts ut till undersökningen är *mindre* enligt Bokföringsnämndens kategorisering (se avsnitt 3.2). Av de sju intervjuade företagen hade fem stycken år 2006 en omsättning som understeg tre miljoner kronor. Två av de sju företagen hade en högre omsättning. De flesta intervjuerna gjordes med de minsta företagen som ibland kallas "mikrobolag", eftersom författaren anser det mest troligt att Sverige kommer att välja låga gränsvärden med tanke på Sveriges försiktighet i frågan. Intressentperspektivet har historiskt sett varit avgörande för Sveriges del då det gäller att behålla den lagstadgade revisionsplikten eller inte. Då det vore intressant att undersöka om de något större bolagens åsikter skiljer sig markant från de mindre bolagens, så valde författaren även att göra ett par intervjuer med bolag som 2006 hade en omsättning mellan 10 och 20 miljoner kronor. Även dessa ligger inom ramen för de företag som skulle kunna undantas revisionsplikten enligt EG direktivet.

Urvalet skedde med hjälp av databasen Affärsdata. Valet av företag gjordes godtyckligt, dock valdes företag bort som var nyetablerade eller som gjort stora förluster året innan. Tanken var att de företag som gjort förluster kunde tänkas motvilliga att delta i undersökningen och de som nyss startat upp kanske inte hade tillräckligt med erfarenhet av revision och problematiken kring redovisningsfrågor.

Då det gällde att boka intervjuer inleddes de första samtalen med att författaren presenterade sig och frågade om hon fick komma och göra en intervju angående revision. Tanken var att inte låta respondenten få för mycket information angående revisorsutredningen för att senare under själva intervjun få reda på hur stor kännedom som fanns om den pågående utredningen. Det stod snart klart att det fanns en viss motvilja hos företagare att bli intervjuade om just revision. Vissa uppgav att de inte hade tid, någon sade att författaren "kommit fel" och en annan lade helt enkelt på luren. Istället provade författaren att ringa företagsledare för att be om att få göra en intervju angående revisionsplikten. Det visade sig att det fanns en betydligt större vilja bland företagsledare att ställa upp på en intervju angående ämnet revisionsplikt.

2.5.2 Val av respondenter och genomförande av intervjuer

Inledningsvis gjordes en intervju med en revisor; Camilla Solbacken från revisionsbyrån Öhrlings PriceWaterhouseCoopers. Då Solbacken har arbetat som revisor i många år har hon stor erfarenhet av revision. Hon arbetar framförallt med ägarledda bolag, vilket passade bra då den här uppsatsen studerar just sådana bolag. Genom att intervjua en revisor gavs större insikt i hur själva revisionen går till och vilka delar den består av.

Intervjun genomfördes med hjälp av en intervjumall tog ca 1,5 timme och spelades in med hjälp av diktafon. Intervjun som var relativt ostrukturerad och informell bestod av några få övergripande frågor. Intervjumallen mejlades över till revisorn dagen innan för att hon skulle ha möjlighet att fundera över frågorna.

Förhoppningen var att även få intervjua ägare av små aktiebolag, eftersom det är dessa som kommer att ta de avgörande besluten ifråga om att välja bort revisionen eller inte. Det var endast i ett utav de sju bolagen som det inte var möjligt att intervjua någon utav ägarna då de båda för tillfället var på resande fot. Istället gjordes en intervju med VD:n för bolaget. Då VD:n arbetar i nära samverkan med de båda ägarna och då han dessutom är gift med en utav dem ansåg författaren att hans svar med stor sannolikhet låg i linje med de svar som ägarna skulle ha gett på de ställda frågorna.

2.6 Studiens kvalitet

2.6.1 Generaliserbarhet

Statistisk generalisering sker ofta genom kvantitativa ansatser. Med resultaten från ett urval personer dras slutsatser som gäller även för personer som inte deltar i undersökningen. För att detta skall vara möjligt krävs att man arbetar med ett slumpmässigt urval och med ett tillräckligt stort antal. I kvalitativa ansatser som i denna studie arbetar man istället med ett mindre urval som inte är slumpmässigt framtagna, vilket gör att generalisering är omöjlig. Med resultaten av den här studien är det därför inte möjligt att göra en generalisering som gäller för ägare av små aktiebolag överlag. I studier med kvalitativ ansats arbetar man istället med begreppet *överförbarhet*. Det är den kunskap som utvecklas i form av tolkningar, förklaringar och begrepp i en studie som kan överföras till andra situationer (Johannessen & Tufte, 2003, s 73).

2.6.2 Validitet och reliabilitet

För att forskningsresultat skall få ett värde är det viktigt att undersökningsmetoder och sätten att mäta är valida och reliabla. Validitet definieras som ett mätinstruments förmåga att mäta det som man avser att mäta (Eriksson & Wiedesheim-Paul, 2006, s 60). För att göra studien så valid som möjligt så förbereddes intervjufrågorna väl. De ställdes på ett rakt och konkret sätt så att de inte skulle kunna missuppfattas av

respondenten. Genom att träffa respondenten personligen hade författaren även möjlighet att förtydliga eventuella oklarheter runt frågorna.

Med reliabilitet menas att ett mätinstrument ska ge tillförlitliga och stabila utslag (Eriksson & Wiedesheim-Paul, 2006, s 61). Vilket betyder att om man hade gjort om undersökningen så hade man kommit fram till ungefär samma svar. Genom den personliga intervjun och samtalet efteråt hade respondenterna möjlighet att fritt förklara sina åsikter utan styrning från författaren. Då diktafon användes vid samtliga intervjutillfällen minskade risken för misstolkningar då materialet skulle sammanställas, vilket bidrog till en högre reliabilitet.

Något som skulle ha kunnat bidra till en något försämrad reliabilitet i denna studie är i så fall den s.k. intervju-effekten. Mellan intervjuare och intervjuad uppstår alltid någon form av samspel, vilket kan ge utslag i resultaten på ett icke önskvärt sätt (Eriksson & Wiedersheim-Paul, 2001, s 158). Möjligheten finns att respondenten i något fall kan ha svarat på ett sådant sätt i någon fråga som han eller hon trodde att intervjuaren förväntade sig. Författarens strävan har dock varit att förhålla sig objektiv och neutral under intervjuerna och samtalen för att minska risken för intervju-effekt.

Två rapporter har tagits upp i den teoretiska referensramen. Värt att notera är att beställarna av rapporterna kan sägas vara motparter i debatten om revisionsplikten; Svenskt Näringsliv och FAR SRS. Författaren tyckte det var intressant att ta med dessa rapporter som motvikt till varandra. Den ena "Revisionsplikten i små aktiebolag" har gjorts på begäran av Svenskt Näringsliv som är företrädare för företagen och den andra "Den samhällsekonomiska nyttan av revision" är beställd av FAR SRS som är organisationen för revisions- och redovisningsbranschen.

3 Teoretisk referensram

I detta kapitel presenteras den teoretiska referensram som använts i uppsatsen. Först ges en översikt över olika gränsvärden och revision. Vidare förklaras agentteorin och bolagens intressenter följt av information om fyra pågående utredningar. Därefter ges en kort beskrivning av de små aktiebolagens situation och avslutningsvis tas några tidigare studier i ämnet upp.

3.1 Gränsvärden från EU:s fjärde bolagsdirektiv

Enligt EG-rättens fjärde bolagsrättsliga direktiv kan de enskilda medlemsländerna själva besluta om att ha revisionsplikt för mindre företag. För att ett företag skall ha rätt att slopa revisionsplikten måste två av följande gränsvärden undanstigas (Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/46/EG):

- Balansomslutning på 4,4 miljoner euro
- Nettoomsättning på 8,8 miljoner euro
- I genomsnitt 50 heltidsanställda

3.2 Gränsvärden enligt Bokföringsnämnden

Enligt bokföringsnämnden kategoriseras ett svenskt företag som större om det uppfyller mer än ett av följande villkor:

- medelantalet anställda i företaget/koncernen har under vart och ett av de två senaste räkenskapsåren uppgått till mer än 50
- balansomslutningen för vart och ett av de två senaste räkenskapsåren har uppgått till mer än 25 miljoner kronor
- nettoomsättningen har för vart och ett av de två senaste räkenskapsåren uppgått till mer än 50 miljoner kronor

De företag som inte uppfyller mer än ett av dessa kriterier klassificeras som mindre. Dock är företag som är noterade vid en börs, en auktoriserad marknadsplats eller någon annan reglerad marknad alltid ett större företag oavsett om ovanstående villkor uppfylls eller ej (BFNAR 2006:11).

3.3 Revisionsplikt

Idag måste alla aktiebolag oavsett storlek ha minst en revisor som granskar bolagets bokföring och årsredovisning (9 kap. 1 §; ABL). Revisorn skall granska styrelsens och den verkställande direktörens förvaltning. Granskningen skall vara så omfattande och ingående som god revisionssed kräver. Vidare skall revisorn efter räkenskapsårets utgång lämna en revisionsberättelse till bolagsstämman.

3.4 Revisorn

För att säkerställa revisionens kvalitet finns uppställda krav på aktiebolagets revisor. De kompetenskrav som ställs är att revisorn ska vara godkänd eller auktoriserad (9 kap. § 12; ABL). Dessa titlar är lagskyddade. För att bli godkänd revisor krävs en ekonomie kandidatexamen, tre års kvalificerad praktik samt revisorsexamen hos Revisorsnämnden. För auktorisation krävs en ekonomie magisterexamen eller en utvidgad ekonomie kandidatexamen, fem års kvalificerad praktik samt högre revisorsexamen hos Revisorsnämnden (FAR SRS hemsida). Revisorns godkännande eller auktorisation beviljas av Revisorsnämnden för fem år i taget. Lämnar revisorn yrket så upphävs titlarna omedelbart. De godkända eller auktoriserade revisorerna står under Revisorsnämndens tillsyn (Revision En praktisk beskrivning, sid. 13).

Bolaget väljer en revisor för en period om fyra år, men inget hindrar bolaget att välja om samma revisor flera gånger. Årsstämman kan även besluta att avsätta revisorn i förtid, dock finns regler som gör att avsättningen blir offentligt uppmärksammasad (Revision En praktisk beskrivning, s 111). Revisorn har en kontrollerande funktion och ingår inte i bolagets beslutsorganisation (Moberg, 2006, s 39).

3.5 Revision

Revisionen ger trovärdighet åt den ekonomiska information som lämnar bolaget. I aktiebolag där ägare inte svarar för bolagets skulder är det viktigt att den finansiella informationen redovisas för omvärlden på ett korrekt sätt. Årsredovisningen och förvaltningsberättelsen är ett beslutsunderlag för bolagets ägare och olika intressenter (Revision En praktisk beskrivning, s 80). Revisorernas mest centrala uppgift är att kvalitetssäkra informationen som lämnar bolaget.

Den lagstadgade revisionen för aktiebolag består av:

- revision av bokföring
- revision av årsredovisning (och ev. koncernredovisning)
- förvaltningsrevision

De delar som inte betecknas ”förvaltningsrevision” brukar även kallas räkenskapsrevision. Skillnaden mellan förvaltningsrevisionen och räkenskapsrevisionen är inte alltid klar. Det kan sägas att de slutsatser revisorn drar av granskningen av räkenskapsrevisionen ofta kan användas för allmänna bedömningar i förvaltningsrevisionen. I förvaltningsrevisionen skall revisorn bedöma försummelse och åtgärder av VD och styrelseledamöter som kan leda till ersättningsskyldigheter mot företaget (Revision En praktisk beskrivning, s 80). Revisorn skall även granska så att skatter och avgifter är betalda till rätt belopp och i rätt tid.

3.6 Revisionsprocessen

Revisorn skall på ett professionellt och skeptiskt sätt planera, bedöma och granska bolagets bokföring, årsredovisning och förvaltning. Han/hon skall iaktta god revisorssed som är yrkesetiska regler för revisorer. Revisorsnämndens tillsynsverksamhet och FAR:s regler ger vägledning om revisorsetik. (Revision En praktisk beskrivning, s 24)

Planering är en viktig del av revisionen. Revisorn måste genom planering bedöma vilka områden som skall granskas och hur de skall granskas. Områden som skall granskas kan exempelvis vara av faktureringsystemet, försäljningen eller poster i resultat- och balansräkningarna m.m. Revisorn behöver sätta sig in i och lära känna företagets verksamhet för att kunna göra en ändamålsenlig planering. Alla företag är unika och måste granskas utifrån sina unika förhållanden. Revisorn samlar därför in en mängd information för att lära känna företagets interna och externa förhållanden. Informationen som samlats in skall sedan analyseras och bedömas. Om informationsinsamlingen är väl genomförd får revisorn ett bra underlag för att planera granskningen vilket gör att fokus lättare kan läggas till de områden där risken för väsentliga fel är störst (Revision En praktisk beskrivning, 2006, s 36).

Väsentlighet och *risk* är grundläggande begrepp inom all revision och avgör hur omfattande revisionsarbetet skall vara och vad det skall inriktas på. Stora belopp som kan påverka bilden av företaget i årsredovisningen måste granskas noggrannare än små belopp. Ofta utgår man från vissa minimibelopp och andra väsentlighetstal när poster väljs ut och som skall granskas noga. Vad som är väsentligt är en fråga för revisorns professionella omdöme (Revision En praktisk beskrivning, 2006, s 36).

3.7 Revisionsberättelsen

Efter granskningen skall revisorn göra ett uttalande i den s.k. revisionsberättelsen, vilket skall ske med ”hög men inte absolut säkerhet” (Revision En praktisk beskrivning 2006, s 23). I revisionsberättelsen skall revisorn även göra ett uttalande om den verkställande direktören och styrelseledamöterna bör beviljas ansvarsfrihet gentemot bolaget. Revisionsberättelsen skall lämnas över till bolagets styrelse senast tre veckor innan ordinarie bolagsstämma (Skog & Fäger, 2007, s 76-77).

Från och med den 1 januari 2004 anges revisionens mål i RS Revisionsstandard i Sverige enligt följande (Johansson m.fl., 2005, s 16):

”Målet för den lagstadgade revisionen i Sverige är att revisorn ska lämna en revisionsberättelse. Revisorn ska granska årsredovisningen, bokföringen och företagsledningens förvaltning för att göra det möjligt för honom eller henne att uttala sig i revisionsberättelsen om dels huruvida årsredovisningen, i alla väsentliga avseenden, har upprättats enligt lag om årsredovisning och därmed ger en rättvisande bild av företagets resultat och ställning enligt god redovisningssed i Sverige, dels i tillämpliga fall, huruvida ansvarsfrihet kan beviljas dvs., huruvida någon i företagsledningen har företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon

försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot företaget. Granskningen ska också göra det möjligt för revisorn att göra de övriga uttalanden eller anmärkningar eller lämna de upplysningar som revisionen kan kräva och/eller som följer av annat regelverk som styr revisionen av företaget i fråga.”

Revisorn har skyldighet att ange i revisionsberättelsen om det saknas obligatoriska uppgifter i årsredovisningen. Är revisorn tveksam till om årsredovisningen ger en rättvisande bild av bolagets resultat eller om förvaltningsberättelsen inte är överensstämmande med årsredovisningens övriga delar skall han ge uttryck för detta i revisionsberättelsen (Moberg, 2006, s 134). Den uppgift som en revisor har kallas ofta för *attestfunktion*. Genom att avlämna en ren revisionsberättelse, det vill säga ett uttalande om att man tillstyrker att bolagsstämman fastställer resultaträkning och balansräkning och beviljar styrelsen och verkställande direktörens ansvarsfrihet, har revisorn gett sin attest avseende dels den mest centrala delen av årsredovisningen och dels att förvaltningen av bolaget har skötts av styrelsen och den verkställande direktören så att de inte av vårdslöshet eller uppsåt har vållat bolaget skada (Johansson m.fl., 2005, s 11).

Revisorn lämnar en ren revisionsberättelse i de fall då VD eller styrelse har försummat eller gjort något som kan ge ersättningsskyldighet mot bolaget. Revisorn har endast skyldighet att göra påpekanden i de fall då försummelsen kan orsaka ersättningsskyldighet. Han/hon har däremot ingen skyldighet att uttala sig om avvikelser som är av oväsentlighet. (Moberg, 2006, s 134) Revisorn har skyldighet att genast sända över en kopia av den rena revisionsberättelsen till Skatteverket (10 kap, § 33; ABL).

3.8 Revisorns olika roller

De olika roller som revisorn har kan beskrivas som den renodlade och den utvidgade revisorsrollen. Den renodlade rollen är lagstadgad genom framförallt aktiebolagslagen och revisorslagen. Det kan sägas att i den renodlade rollen ger revisorn så kallad ”revisionsnära rådgivning” till klienten och den är nära knuten till själva revisionsuppdraget.

I den utvidgade revisorsrollen styrs rådgivningen istället av vad klienten anser sig behöva och revisorn anlitas istället för sin kompetens och erfarenhet som denne har utöver själva revisionsuppdraget. Det är en viktig del av en revisors arbete att hjälpa klienterna så att fel kan förebyggas och så att interna rutiner förbättras (Svanström, 2004, s 54).

3.9 Revisorns opartiskhet och självständighet

Enligt revisionslagen skall en revisor utföra sina uppdrag med självständighet och opartiskhet och vara objektiv i sina ställningstaganden. Vidare skall revisionsverksamheten organiseras så att revisorns opartiskhet, självständighet och objektivitet säkerställs. Revisorn skall för varje uppdrag pröva om det finns

omständigheter som kan rubba förtroendet för hans eller hennes självständighet och opartiskhet (§ 20 och § 21; RevL).

Adam Diamant skriver i sin bok "Revisors Oberoende" att det är av central betydelse att revisorn skall vara oberoende för att skapa tilltro till revisionens funktion, men att kravet på oberoende inte kan drivas hur långt som helst. Det råder nämligen ett samspel mellan kraven på oberoende och den ekonomiska och sociala nyttan av revision, som exempelvis att ge klienten rådgivningstjänster i kvalitetshöjande syfte (Diamant, 2004, s 20).

Reglerna om revisors oberoende finns i revisorslagen. För att lättare kunna identifiera om det föreligger brister i oberoendet utgår revisorerna från den s.k. analysmodellen, vilken har sitt ursprung i EG-kommissionens rekommendation om revisors oberoende i EU. Denna modell används även av IFAC i "Code of Ethics for Professional Accountants" och finns även uttryckt i det åttonde direktivet. Reglerna har formats för att den som förlitar sig på en revisionsberättelse ska kunna känna sig säker på att den som utfört revisionen inte har låtit sig påverkas av andra intressen än att göra en bra revision.

I lagen nämns omständigheter som kan rubba förtroendet för revisorns opartiskhet och självständighet. I nedanstående fall skall revisorn avsäga sig uppdraget:

- egenintressehotet: revisorn har ett eget ekonomiskt eller annat intresse i klienten
- självgranskningshotet: revisorn måste granska och ta ställning till sitt eget arbete, exempelvis ett råd som revisorn tidigare lämnat klienten
- partställningshotet: revisorn har tagit ställning för eller emot klienten, exempelvis i en förhandling vilket gör att revisorn blir kopplad till klienten
- vänskaps- och förtroendehotet: det finns starka personliga relationer mellan revisorn och den som skall granskas eller att revisorn låter sig invaggas i ett okritiskt förhållningssätt till klientens handlingar
- skrämshotet: då revisorn riskerar att påverkas av en dominerande personlighet hos klienten eller av yttre påtryckningar

Undantag gäller då revisorn i det enskilda fallet har vidtagit åtgärder som gör att en kunnig och insiktsfull person som har kännedom om alla relevanta omständigheter inte skulle se någon anledning att ifrågasätta revisorns självständighet och opartiskhet. (Revision En praktisk beskrivning, s 114)

3.10 Revisorns tystnadsplikt

Revisorn har tystnadsplikt. Det som revisorn får kännedom om i arbetet med klienten får inte föras vidare. Den enda informationen som revisorn får delge utomstående är i princip det som han eller hon skriver i revisionsberättelsen. Det finns dock undantag, exempelvis har revisorn upplysningsplikt på en årsstämma där han är skyldig att svara på årsstämans frågor under förutsättning att informationen inte kan förorsaka företaget väsentlig skada. Vidare är revisorn skyldig att ge upplysningar till moderföretagsrevisor, till medrevisor, till s.k. särskild granskare, till lekmannarevisor och till konkursförvaltare. I det fallet det pågår en förundersökning i brottmål är revisorn skyldig att lämna upplysningar till undersökningsledaren. Revisorn skall även göra anmälning till åklagare vid misstankar om brott. (Revision En praktisk beskrivning, 2006, s 119)

3.11 Intressenter

Revision utförs huvudsakligen för ägarnas räkning, men den har även betydelse för andra intressenter som:

- Styrelse och VD
- Anställda
- Kreditgivare
- Leverantörer
- Kunder
- Stat och kommun

Den finansiella informationen blir säkerställd genom att en extern kvalificerad revisor har granskat bolagets räkenskaper och förvaltning. Utan revision skulle de olika intressenterna bli tvungna att utföra egna kontroller för att skapa tilltro till företagets ekonomiska rapportering (Revision En praktisk beskrivning, 2006, s 20).

Ägarnas bidrag är att satsa kapital i verksamheten. Genom att de löper risk att förlora sitt kapital ställer de krav på att kapitalet och andra resurser förvaltas väl i företaget. I större företag är det vanligt att ägarna inte sitter med i företagets ledning och då måste de lita på att den information ledningen förser dem med är korrekt och ger en rättvisande bild av företaget. Nya och gamla ägare fattar beslut utifrån den bild av företaget som de får av ledningen (ibid.). Det kan gälla beslut om att t.ex. sälja eller köpa aktier i företaget. En ensam ägare av ett mindre bolag har däremot ofta full överblick över verksamheten (Thorell & Norberg, 2005, s 5).

För företagsledningen är revisorn ofta en viktig samtalspartner i ekonomiska frågor. Revisorn kan ge värdefulla synpunkter och bedömningar utifrån sitt kunnande. För banker och andra kreditgivare är revisionen en slags kvalitetskontroll av företagets finansiella information och underlättar bedömningen av företagets förmåga att betala tillbaka lånen. Företagets leverantörer behöver veta om de vågar leverera varor och ge företaget kredit. Idag vänder sig många leverantörer och andra kreditgivare till kreditupplysningsföretag för att få information om sina kunder. Där får de veta om

företaget har betalningsanmärkningar och i informationen ingår ofta även namn på företagets revisor samt uppgifter om det finns anmärkningar i de senaste årens revisionsberättelser (Revision En praktisk beskrivning, 2006, s 21).

Trovärdig information är även viktig för företagets kunder då de skall göra stora inköp. De vill veta att företaget kommer att kunna sköta sina leveranser. Eftersom redovisningen ligger till grund för skatter och avgifter utgör revisionen en säkerhet att företagen lämnar rätt ekonomisk information i sin deklaration. Ibland ger stat och kommun även olika ekonomiska stöd till företag. Ofta skriver revisorn intyg om sådana bidrag (ibid.).

3.12 Förväntningsgap

De olika intressenterna har olika behov och förväntningar på revisorn. Det kan lätt uppstå ett s.k. *förväntningsgap* då förväntningarna inte överensstämmer med vad revisorn egentligen kan och får göra. Det är viktigt att hans oberoende inte sätts ur spel och att kunder och andra intressenter blir upplysta om vad som ingår i god revisionsred (Revision En praktisk beskrivning, 2006, s 131).

Då det gäller förväntningsgap i mindre och medelstora företag menar Martin Johansson, tidigare VD på SRS, att det kan uppstå situationer där uppdragsgivarens förväntningar på revisionen och revisionsinsatserna avviker från vad revisorn faktiskt levererar i uppdraget. Det kan vara så att uppdragsgivaren förväntat sig mer revisionsnära tjänster och mindre revision. Ofta tar sig uppdragsgivarens besvikelse i uttryck av invändningar mot arvodesnivån. Johanssons erfarenhet är dock att förväntningsgapet har långt mindre betydelse för de revisorer som arbetar för de ägarledda företagen än för börsrevisorerna. Han säger vidare att i de ägarledda mindre företagen blir ofta relationerna mera personliga och förtroendet mellan uppdragsgivaren och revisorn spelar en stor roll (Johansson m.fl., 2005, s 197).

För att minska förväntningsgapet kan uppdragsgivare och intressenter få bättre information om vilka befogenheter en revisor har, vad den lagstadgade revisionen innebär och vilka krav som ställs på revisorn. Det är även viktigt att revisorn informerar om vilket ansvar som ligger på företagets VD och styrelse (Revision En praktisk beskrivning, 2006, s 131).

Enligt Michael Power (1997) finns det en viktig aspekt på förväntningsgapet utifrån revisorernas arbete och själva revisionen. Att revisionen ger revisorerna ett slags "monopol" privilegium av själva förståelsen av vad revisionen innehåller och att hänvisningen till att den utförts enligt "god revisionsred" utgör förutsättningar till att bibehålla ett skydd mot otillbörlig påverkan från styrelse eller ägare. Power säger att:

"Without an expectations gap there would be full transparency of the audit process, both in terms of its objectives and its production of assurance in relation to those objectives. The market for audit services would be dangerously scrutible".

3.13 Agentteorin

Agentteorin har utvecklats för att analysera relationen mellan företagsledare och ägare. Den har även kommit att användas för att förstå relationen mellan andra aktörer där den ene är uppdragsgivare (principal) och önskar få ett arbete utfört medan den andre utför arbetet (agenten) (Bruzelius & Skärvad, 2002, s 78).

I ett större aktiebolag där ägare själva inte deltar i verksamheten kan företagsledningen ses som agent och aktieägare som principal. Det kan uppstå en målkonflikt mellan aktörerna då båda önskar maximera sin egen nytta. Följden kan bli att agenten försöker öka sin nytta på bekostnad av principalen och därför måste ägarna på något sätt stärka ledningens lojalitet. Detta kan göras på två sätt, antingen genom att agenten belönas för på ett sådant sätt att dennes ställning kommer att vara jämförbart med ägarnas eller så måste agenten på ett eller annat sätt övervakas (Diamant, 2004, s 79). Agenten kan även ha andra mål som ligger i konflikt med principalens. Då den ene parten har informationsunderläge gentemot den andre blir kontrakten som upprättas begränsat rationella (Bruzelius & Skärvad, 2002, s 79). Revisionen ger principalen möjlighet kontrollera agentens arbete och säkerställa att denne har aktieägarnas bästa för ögonen.

I små aktiebolag där ägare och ledning ofta är samma person är istället principalen någon som är avskärmd från ledningens agerande och som inte har full kontroll över dennes handlingar. Kreditgivare, Skatteverket eller aktieägare som inte deltar i verksamheten skulle istället kunna ses som principaler (Collis et al, 2004, s 89). Eftersom agenten innehar mer information om verksamheten än principalen uppstår då en s.k. informationsasymmetri. Revisionen blir då en slags kvalitetskontroll för principalen att räkenskaper och förvaltning genomförs på ett riktigt sätt och att agenten inte begår oegentligheter gentemot överenskommet kontrakt. Att årsredovisningen granskats av en oberoende part ökar tryggheten för principalen som utifrån den reviderade årsredovisningen kan övervaka agentens prestationer och se till att agenten följer uppsatta mål (Diamant, 2004, s 79).

3.14 Pågående utredningar

Det pågår för närvarande olika utredningar till syfte att föreslå åtgärder för att underlätta den administrativa bördan för mindre aktiebolag. Regeringens målsättning är att företagens administrativa kostnader på grund av de statliga regelverken skall minska med 25 procent till år 2010. Nedan presenteras fyra olika utredningar som pågår:

Revisorer och revision; genomförande av EG-direktiv m.m., Direktiv 2006:96

En utredning har tillsatts för att utvärdera behovet av revision i små företag och analysera vilka konsekvenser en eventuell förändring av reglerna om revisionsplikt kan få för det allmänna, för näringslivet och för andra intressenter. Vidare skall utredaren utarbeta författningsförslag som behövs för att anpassa svensk lagstiftning till EG-direktivet gällande bl.a. krav på revisionsutskott i företag av allmänt intresse, revisorns oberoende i förhållande till revisionsklienten, införande av en enhetlig

revisionsstandard för hela EU och samverkan mellan Revisorsnämnden och tillsynsorgan i andra medlemsstater. Senast den 10 september 2008 skall uppdraget redovisas (Direktiv 2006:96, Justitiedepartementet).

Tilläggsdirektiv till Utredningen om revisorer och revision; genomförande av EG-direktiv m.m. (2006:96), Direktiv 2006:128

Direktiv 2006:128 är ett tilläggsdirektiv till tidigare direktiv 2006:96. Utredaren skall enligt detta direktiv föreslå ändringar i regelverket som krävs för att ta bort revisionsplikten för de små företagen och även ta ställning till vilka företag som skall omfattas av förändringen. Vidare skall utredaren överväga om undantag av revisionsplikten behöver kombineras med åtgärder som förhindrar skatt- och redovisningsbrott och i så fall ge förslag på lämpliga åtgärder. Han skall även uppmärksamma situationen i de övriga nordiska länderna. Senast den 31 mars 2008 skall utredaren redovisa resultaten i ett delbetänkande (Direktiv 2006:128, Justitiedepartementet).

Ytterligare förenklingar av redovisningsreglerna, m.m., Direktiv 2007:78

Utredaren skall se över vissa redovisningsfrågor och överväga om Sverige bör utnyttja fler av de möjligheter till undantag och lättnader för små och medelstora företag som EG:s redovisningsdirektiv erbjuder. I utredningen skall reglerna om vanliga årsbokslut ses över och om det finns möjligheter till förenklingar. Utredaren skall presentera ett delbetänkande senast den 30 juni 2008 och senast den 1 juni 2009 skall uppdraget i övrigt redovisas (Direktiv 2007:78, Justitiedepartementet).

Ett enklare aktiebolag, Direktiv 2007:132

En utredning pågår där utredaren skall ta ställning till om kravet på lägsta tillåtna aktiekapital för privata aktiebolag bör sänkas. Utredaren skall lämna förslag till ändringar av aktiebolagslagen och aktiebolagsförordningen som innebär förenklingar för aktiebolagen. Det är de små aktiebolagens behov av förenklade associationsrättsliga regler som står i fokus och utredaren kommer även att överväga om det behövs en ny företagsform utan personligt betalningsansvar. Utredaren skall redovisa resultatet av sina överväganden angående kravet på lägsta tillåtna aktiekapital för privata aktiebolag i ett delbetänkande den 31 mars 2008. Utredaren kommer att presentera uppdraget i övrigt senast den 31 mars 2009 (Direktiv 2007:132, Justitiedepartementet).

3.15 Aktiebolagens omvärld

Sverige består till största delen av mindre företag. Det finns i Sverige ca 325 000 aktiebolag, varav tre fjärdedelar av dessa har en årlig omsättning under fem miljoner kronor (SCB, 2007). Det har under de senaste årtiondena forskats mycket om små företag och entreprenörskap i Sverige. Intresset för forskningen har att göra med att studier har visat att små och medelstora företag är viktiga för sysselsättning och ekonomisk tillväxt i både tätort och på landsbygd. Det har konstaterats att insatser görs för att förbättra villkoren för små- och medelstora företag, dock kvarstår en

samhällstruktur och ett regelsystem där storföretagen utgör normen (Svanström, 2004, s 33).

2005 etablerades 44 585 nya företag i Sverige, vilket var det högsta antalet nyetableringar sedan 1987. Andelen nystartade företag i Sverige är ändå lågt i jämförelse med övriga EU. 80 procent av de nystartade företagen i Sverige återfinns inom tjänstesektorn. Tidigare studier har visat att för att öka tillväxten i näringslivet gäller det att skapa goda förutsättningar, exempelvis genom att minska olika tillväxthinder i form av administrativa kostnader och enklare regelsystem. Det handlar även om att säkerställa tillgången på olika resurser som kompetens- och arbetskraftförsörjning, finansiering, rådgivning och olika forum för samverkan. Flera av dessa funktioner finns idag, men företagen har svårt att hitta rätt i systemen på egen hand (NUTEKS Årsbok, 2007).

3.16 Beskattning

Inom svensk företagsbeskattning råder sedan länge ett starkt samband mellan redovisning och beskattning (Kellgren, 2004, s 9). Företagens bokföringsmässiga resultat ligger till grund för företagsbeskattningen i Sverige. Detta resultat är således utgångspunkt i beskattningssituationen och påverkas endast av vissa skattemässiga justeringar. Efter skattereformen 1990-1991 förändrades bolagsbeskattningen och skattesatsen sänktes samtidigt som skattebasen, det vill säga vad som multipliceras med skattesatsen vid skatteberäkning, breddades. I många andra länder är skattesystemet relativt frikopplat från redovisningen.

3.17 Tidigare studier

Revisionsplikt i små aktiebolag, rapport av Thorell & Norberg

2005 gav Svenskt Näringsliv professor Per Thorell och professor Claes Norberg uppdraget att undersöka för och nackdelar med en lagstadgad revision för små aktiebolag. I rapporten ställde de sig frågan om nyttan överstiger kostnaden och om det mot den internationella utvecklingen på området fortfarande finns tillräckliga skäl för Sverige att behålla revisionsplikten. Författarna kom fram till följande:

- Ett av skälen till att lagstadgad bolagsrevision infördes 1983 var ägarnas behov av att kunna bedöma sin företagslednings prestation i att styra verksamheten. En revision som är utförd av en kvalificerad revisor gör att den ekonomiska informationen i årsredovisningen blir säkerställd. Syftet med förvaltningsrevisionen, är att ägarna skall ha kontroll över företagsledningens förvaltning och ett uttryck för detta är att det är bolagsstämman som väljer revisor. Författarna menar dock att ägarnas nytta av revisionen varierar, då det är företag med flera ägare som har störst nytta av den. En ensam ägare har inget behov av revisionsplikt i det här avseendet, alltså en lagstadgad plikt att övervaka sig själv.

- Räkenskapsrevisionen kan tillföra nytta för företagen, eftersom de då känner att de har ordning på räkenskaperna. Den tjänsten kan bolaget köpa av en fristående redovisningskonsult och därför anser inte författarna att det motiverar en revisionsplikt.
- Ett annat skäl till att obligatorisk revisionsplikt infördes var att stävja ekonomisk brottslighet. Författarna påpekar att det är osäkert vilka fördelar som egentligen uppkommer med revisionsplikt i det här fallet, eftersom de som avsiktligt tänker begå brott i form av undanhållen skatt kan välja en annan företagsform.
- Thorell och Norberg menar att de som har störst nytta av en reviderad redovisningsinformation i småbolag är samhället och kreditgivare, medan aktiebolagen får stå för kostnaden. Om banken skulle kräva revision för att ge kredit till företaget skulle företaget kunna göra en revision även om det inte längre finns revisionsplikt, utan att revisionen istället blev en följd av ett avtal mellan banken och kunden. Enligt Thorell och Norbergs genomgång använder sig både leverantörer och banker ändå i stor utsträckning sig av uppgifter från kreditupplysningsföretag då de beviljar krediter.
- Skatteverket sätter givetvis stort värde på att räkenskaperna i ordning, men författarna menar att det inte finns några offentliga utvärderingar på nyttan av revision i det fallet. Vidare säger de att det som torde vara viktigt för skattekontrollen är att redovisning och deklarationsuppgifter innehåller så lite fel som möjligt.
- Författarna menar att lågt räknat så är kostnaden för att revidera mikroföretag (deras definition – omsättning under 3 MSEK) cirka 10 000 kronor per år (2005). De anser att den kostnaden med största sannolikhet kommer att öka med ungefär 30 procent på grund av införandet av nya revisionsstandarder. Den svenska revisionen är dessutom mer omfattande än de flesta andra länder genom att den även inkluderar förvaltningsrevisionen. Eftersom de svenska småbolagen har kostnader för revision som småbolag i andra länder inte har, blir följden ett försämrat utgångsläge för de svenska småbolagen i den internationella konkurrensen.
- Då de flesta andra länder inte har revisionsplikt för småbolag behöver de inte heller konfronteras med de problem som uppstår då reglerna skall anpassas till de mindre bolagen. Den debatt som förts angående revisorernas oberoende handlar främst om publika företag och har ingen egentlig koppling till de små bolagen, men med en revisionsplikt för alla bolag kommer reglerna även att gälla för dessa bolag. Vidare menar författarna att en revisor ändå inte kan ses som oberoende i ett mikrobolag då revisorn blivit utsedd och får betalt av den som granskas.

Thorell och Norberg anser att fördelarna för de små bolagen vid ett slopande av revisionsplikten är att de får lägre kostnader. De kan istället anlita en revisor och göra revision när de själva anser sig behöva det. De anser vidare att det skulle leda till mer ändamålsenliga redovisningstjänster och att dessa kommer att kunna utvecklas på en marknad av fri konkurrens. Författarna tycker att det bör finnas särregler för mindre bolag genom att förhållandena i dessa bolag skiljer sig väsentligt från de stora bolagen. I sin slutsats skriver författarna att det saknas tillräckligt starka bevis för att revisionspliktens nytta överväger dess kostnader. De anser därför att revisionsplikten i små bolag bör avskaffas.

Den samhällsekonomiska nyttan av revision, Econ-rapport nr 2007-092

Rapporten "Den samhällsekonomiska nyttan av revision" är en studie utförd av nationalekonomer på konsultfirman Econ Pöyry på uppdrag av FAR SRS. Syftet med studien var att utreda vilka samhällsekonomiska konsekvenser ett avskaffande av revisionsplikten för små bolag skulle få. Författarnas syfte var även att påvisa konsekvenser för olika tröskelnivåer, samt att redogöra för vad som ingår i en revision och vilken roll revisorn har. Sedan skulle detta kopplas samman med nyttan med revision. Författarna har använt sig av intervjuer med olika intressenter, enkätundersökningar från tidigare studier och statistik från SCB och FAR SRS. De har redogjort gränsvärden för olika länder inom EU/EES-länder och redogjort kort om hur de små och medelstora bolagen inom länderna väljer att utföra olika granskningar av sina räkenskaper och skatteberäkningar.

Den 1 juli 2007 avskaffade Finland den lagstadgade revisionsplikten för mindre aktiebolag m.fl. De företag som de inte uppfyller två av tre följande villkor har möjlighet att avstå revision: balansomslutning över 100 000 euro; omsättning över 200 000 euro; antal anställda i genomsnitt över 3 personer. Danmark avskaffade revisionsplikten 2006 för aktiebolag som inte överskrider två av följande tre kriterier: balansomslutning över 200 000 euro; omsättning över 400 000 euro; anställda över 12 personer. De flesta danska bolagen har enligt en studie gjort av revisorsföreningen i Danmark valt att behålla revisionen. Endast 6,5 procent av de berättigade bolagen hade valt bort den.

Storbritannien som slopade sin revisionsplikt för små aktiebolag för tio år sedan har allteftersom höjt sina gränsvärden och idag har de ingen revisionsplikt för aktiebolag som ligger under EG:s maximigränser. Vårt att notera är att de brittiska små aktiebolagen inte motsvarar de svenska, utan liknar mer de svenska handelsbolagen. Vad som har hänt i Storbritannien är att revisorer och andra ekonomer på marknaden inte verkar under samma konkurrensvillkor. Revisorer har vissa kvalitetskrav när de reviderar mindre bolag, vilket andra aktörer som utför liknande tjänster inte behöver ta hänsyn till. I Tyskland gäller samma revisionsstandard för de företag som väljer att göra en frivillig revision som för de företag som har revisionsplikt. Revisorerna kan även erbjuda kunderna olika analyser, upprätta räkenskaper och s.k. "bekräftelseuppdrag". Bekräftelseuppdragen har dock begränsad säkerhet. Även om det inte är lagstadgat så använder i praktiken alla tyska företag som är undantagna revisionsplikten en skatterådgivare för att upprätta årsredovisningar, deklarationer samt avgifts- och lönerapporter. Skatterådgivaren förser deklarationen och andra

anmälningar med en stämpel innan den lämnas till skattemyndigheten. Nederländerna har undantagit små- och medelstora företag från olika rapporteringskrav. Banker och andra kreditgivare kan kräva frivillig revision och andra former av bekräftelse då företag behöver låna pengar. Även myndigheterna kan kräva revision eller annan typ av bekräftelse av företagen i de fall de skall ge företagen bidrag eller andra stödåtgärder.

Författarna hänvisar till en undersökning gjord av Svanström från Umeå School of Business år 2006. Undersökningen omfattande 422 svenska aktiebolag som svarade på frågan om de skulle välja att göra revision om revisionsplikten avskaffades. För de bolag som hade en omsättning mellan 0 och 5 MSEK svarade 60 % av aktiebolagen ja och 29 % nej. Bolagen som låg inom spannet 5 till 10 MSEK svarade hela 81 % att de skulle fortsätta göra revision, medan endast 2 % svarade att de skulle välja bort den. Vidare visar Svanströms undersökning att bolagen med en omsättning mellan 25 och 50 MSEK, där skulle 76 % även i fortsättning göra revision och 8 % svarade att de inte skulle det.

Deras slutsats är att ett slopande av revisionsplikten blir en omfördelning av resurser, då kostnaden för revision överförs från aktiebolagen till skattebetalarna. Vidare menar de att det inte är säkert att aktiebolagens totala kostnader för konsultation blir lägre för att plikten avskaffas, tvärtom kan dessa kostnader komma att öka då bolagen inte längre revideras regelbundet. Vid ett avskaffande blir det dessutom det enskilda bolaget som får ta ansvar för den kvalitetssäkring av räkenskaperna som revisorn står för idag. Författarna menar att ett argument som ofta förs fram gällande ett slopande av revisionsplikten är att revision är onödig i små aktiebolag där ägare och ledning är en och samma person. Därför anser de att om revisionsplikten avskaffas så vore det mer ändamålsenligt att dra gränsen för undantag vid antalet ägare än vid en viss omsättning.

Skatteverkets och Ekobrottsmyndighetens syn på revision av små aktiebolag

Enrico Rau skrev 2006 en kandidatuppsats, *Revisionsplikten*, där han utifrån en intressentmodell granskade nyttan av revisionsplikten för samhället och näringslivet. Författaren intervjuade personer från Ekobrottsmyndigheten, Skatteverket samt från små och medelstora företag.

Rau intervjuade Jan Sandvall vid Skatteverket som menade att revisionen är viktig genom att den externkontroll som revisorerna gör hindrar att många ärenden hamnar hos Skatteverket på grund av ren okunnighet eller av misstag. Sandvall menade att revisorn på så sätt tjänar som ett preventivt organ och att arbetet för Skatteverket därigenom underlättas.

Ekorevisorn på Ekobrottsmyndigheten i Göteborg, Sverker Lundh, berättade att aktiebolag är den bolagsform som är mest förekommande vid utredningar som görs av Ekobrottsmyndigheten. I 98 % av fallen är det aktiebolag som utreds eftersom bolagsmännen i de fallen vill undkomma det personliga ansvaret. Lundh menade att ägare av enskilda firmor och handelsbolag inte kan utnyttja detta vid exempelvis

konkurser. Han poängterade vikten av att ha kvar revisionsplikten eftersom fler företagare nog skulle ta ut "svängarna" som till exempel genom att ta förbjudna lån om plikten försvinner. Dessutom menade han att statusen på aktiebolag skulle försvinna om revisionsplikten försvann. Då ägare i de mindre bolagen är de som i princip tar alla beslut kan detta skapa initiativ enligt Lundh till att låta "firman ta alla privata kostnader" eftersom ägarna själva är själva kontrollapparaten. Lundh anser därmed att granskningen och kontrollen måste göras intensivare och mer noggrant i de mindre ägarledda företagen.

4 Empiri

I detta kapitel redogörs det empiriska material som samlats in med hjälp av intervjuer. Empirin inleds med en intervju med en revisor och följs sedan av intervjuer med sju olika företagsledare.

4.1 Intervju med revisor på Öhrlings PricewaterhouseCoopers

För att skaffa en bättre bild av vad revision innebär och hur en revisor arbetar gjordes en intervju med en revisor på Öhrlings PricewaterhouseCoopers, Camilla Solbacken. Solbacken är utbildad civilekonom vid Handelshögskolan i Göteborg och började som revisorsassistent på Öhrlings Göteborgskontor 1999. Hon har arbetat för samma revisionsbyrå sedan dess. För 3 år sedan flyttade hon över från Göteborgskontoret till Kungälvskontoret och är nu revisor och gruppchef över revisionen där.

Revisionsbyrån har cirka 122 000 medarbetare världen över. I Sverige har Öhrlings 125 kontor och 3000 anställda.

Arbetsuppgifter

Solbacken berättar att i hennes arbetsuppgifter ingår att granska bolagens räkenskaper och förvaltning. När hon granskar förvaltningen kontrollerar hon att skatter, moms och avgifter är betalda och att de är betalda i rätt tid. I granskningen av förvaltningen ingår även att läsa styrelseprotokoll. En bedömning skall då göras om styrelsen har fattat rätt beslut eller om de gjort något som inte är affärsmässigt sunt och att se att de verkligen har styrelsemöten. Vidare berättar hon att en revisor även har en konsultroll och i den ingår även bl.a. skatterådgivning. Hon säger att en revisor egentligen är ett slags "bollplank" för företagsledarna.

Hennes klienter är framförallt ägarledda bolag på familjesidan och hon arbetar i stort sett bara med bolag där ägaren själv är aktiv i bolaget. Detta kallas för "local business". För dem är det ägarstrukturen som avgör vad de nischer bolagen till. Solbacken berättar att bolag som i BNFAR benämns som större är de bolag som har över 50 MSEK i omsättning, medelantalet anställda fler än 25 och en balansomsättning över 50 MSEK. Företag som under de senaste två åren uppfyller mer än ett av dessa villkor betecknas som ett 50/25/50 bolag. Hos Öhrlings räknas även dessa bolag som mindre om ägaren själv är aktiv i bolaget. Solbacken säger vidare att det blir en annan fokus då det är en ensam ägare som själv är verksam i verksamheten och driver företaget. Ägare fattar då helt och hållet sina egna beslut. Det är skillnad mot t.ex. ett kommunalt bolag, där revisorerna skall granska så att kommuninvånarna kan känna sig trygga i att företaget inte åsamkat några oegentligheter.

Om Öhrlings

Solbacken berättar att Öhrlings är Sveriges största redovisningsbyrå. Många har den missuppfattningen att de bara sysslar med revision, men Öhrlings är störst inom redovisning i Sverige. Just nu satsas extra mycket på Affärsservice. Affärsservice erbjuder tjänster som löpande bokföring och upprättande av bokslut för företag. Det är en långsiktig strategi från Öhrlings sida och ett sätt att förbereda sig inför ett eventuellt avskaffande av revisionsplikten. När revisionsplikten försvinner har de ytterligare ett "ben" att stå på.

Vad erbjuder ni för tjänster?

Öhrlings erbjuder allt som man behöver som företagare; bokföring, revision, upprättande av årsredovisningar och företagsavdelningar som värderar bolag ifall kunden tänker köpa eller sälja ett bolag. Vidare säger hon att de erbjuder även en slags "homestyling" av bolag för att värdet på bolagen skall öka vid försäljning. Andra tjänster som erbjuds är skatterådgivning av skattejurister. Öhrling har skatteexperter inom flera olika områden, exempelvis för moms och utlandsbeskattning.

De sista åren har internetlösningar kommit och därför kan byrån enkelt avlasta kunden med vilken del som helst i kundens redovisning. Vissa kunder vill bara ha avlastning vissa perioder under året. Till skillnad från förr behöver inte kunden längre komma in dagligen eller en gång i månaden med sina papper, utan nu kan allegaten skannas in och skickas digitalt. Det skapar en flexibilitet och Solbacken menar att det troligen kommer att satsas ännu mer på den här biten i framtiden.

Solbacken förklarar att när det gäller revision så har kunden oftast inte så stort intresse för den eftersom det som granskas har ju redan skett. Årsredovisningen upprättas ofta inte förrän 4 till 5 månader efter räkenskapsårets slut och då känns den inte längre aktuell. Det som kunden kan använda årsredovisningen till är i så fall att analysera vad som gick snett. Vad bolagen oftast är intresserade av är konsultationsbiten. De kan t.ex. ringa och fråga hur de skall lägga upp olika företagskonstellationer. Hon säger att ju fler år man har arbetat med revision desto mer konsultorienterad blir rollen som revisor.

Nya lagar och regler

Då det gäller revisorns oberoende är det tillåtet att upprätta årsredovisning och göra revision för ett mindre bolag inom en och samma byrå, men däremot får revisorerna inte ingå i samma team. Solbacken berättar att de ibland är ett revisionsteam på 3 till 4 personer som är ute hos kund och då kan inte en kollega i samma team göra årsredovisningen som någon annan i teamet sedan granskar. Någon annan på kontoret kan däremot granska den.

Solbacken hävdar att årsredovisningslagen skärps upp hela tiden och numera skall en årsredovisning innefatta så otroligt mycket. Hon menar att vem som helst kan omöjligt kunna allt om detta och säger att det är stora förändringar som pågår inom branschen just nu.

Hur ser kundstrukturen ut hos Öhrlings?

En tidigare studie som Öhrlings själva gjorde för några år sedan visade att 9 av 10 av deras kunder kategoriserades som mindre bolag. Då ingick även sådana som omsatte mellan 15 till 20 MSEK.

Hur kan bankerna tänkas agera vid utlåning om bolag valt att inte revidera?

Hon svarar att hon och hennes kollegor har haft många diskussioner om detta och att olika revisorer har olika åsikter. Själv säger hon att hon kan se olika scenarier för framtiden. Ett scenario är att banken anställer ekonomer som själva gör någon form av analys, medan andra revisorer tror att bankerna aldrig skulle göra det eftersom de menar att banken bara vill syssla med att låna ut pengar. Att de vill vara bra på det de är bra på.

En kollega till henne tror att bankerna kan kräva ett slags intyg från revisorn istället. Ett intyg där revisorn har granskat de större posterna, kanske som i USA där man har olika nivåer av granskning. Solbacken tror att det kan bli så att bolag anställer diplomerade redovisningskonsulter istället. Nu arbetar många med ekonomi fast de saknar en riktig utbildning och som revisor ser man ofta fel i bolags redovisning. Nu finns det diplomerade redovisningskonsulter och de har goda kunskaper. Om företagen anställer redovisningskonsulter så blir sannolikheten större att redovisningen blir korrekt. Enligt aktiebolagslagen skall företagsledarna fatta välgrundade beslut och för att de ska kunna göra det måste de ha bra ekonomiska rapporter säger hon.

Ett annat scenario som hon kan tänka sig är att företag kontaktar revisorn då de behöver en granskning för att de skall söka kredit. För kunden blir det en dyrare revision, eftersom revisorn då även behöver granska de ingående balanserna. De behöver då gå tillbaka i tiden för att se att allt är stämmer. Solbacken menar att detta kan bli till en fördel för både revisorer och kunder. För revisorerna för att det är en så pass pressad bransch just nu och de kan inte ta ut särskilt höga arvoden. Det skulle innebära att de får färre revisioner, men mer betalt. Företagen gynnas eftersom de slipper revision när de inte anser sig behöva den.

4.2 Intervjuer med små aktiebolag

De fem följande bolagen hade 2006 en årlig omsättning som understeg tre miljoner kronor.

4.2.1 Antiquaria Bok & Bildantikvariat AB

Lillemor Eriksson är delägare i Antiquaria Bok & Bildantikvariat AB i Göteborg. Bolaget är ett antikvariat och säljer böcker både i butik och över internet. Bolaget har 2 ägare och 4 anställda. Eriksson har tillsammans med sin kompanjon drivit företaget sedan 1992. Eriksson själv är pensionär, men hon kommer ofta in till butiken och hon sköter även en viss del av administrationen.

Antiquaria använder sig av en bokföringsbyrå som sköter både den löpande bokföringen och upprättandet av årsredovisning. Respondenten säger att de är mycket nöjda med bokföringsbyrån. På frågan om de är nöjda med sin revisor så svarar Eriksson att de tidigare var nöjda med sin revisor då de hade en äldre revisor som var väl insatt i deras bransch, vilken är rätt speciell. Antiquaria köper in böcker från bland annat dödsbon och dessa böcker skall sedan värderas. Det är endast ett litet antal personer i Göteborgsområdet som kan värdera gamla böcker. Eftersom det inte finns prissatta böcker att jämföra med blir prissättningen en uppskattning. Eriksson menar att hennes kompanjon är snart den ende personen i Göteborg som har denna specialkompetens. Lagervärderingen är därför ett problem för revisorerna.

Sedan den äldre revisorn gick i pension har de anlitat revisor från revisionsbyrån Ernst & Young. Eriksson berättar att de två år i rad fick ny revisor därifrån på grund av att revisorn avancerade inom byrån. Hon menar att detta är vanligt inom de större byråerna vilket upplevs som ett problem för ägarna eftersom det tar tid för en ny revisor att sätta sig in i deras bransch och rutiner. Det är Antiquaria som får stå för de ökade arvoden som uppstår då nya revisorer behöver mer tid i anspråk. Det var mycket som de nya revisorerna inte förstod och var insatta i. Helst av allt skulle respondenten önska att de kunde ha haft den äldre revisorn kvar. Han kom ofta in till butiken, medan de yngre revisorerna som de har haft efter honom har de endast träffat cirka en gång om året.

Om revisionsplikten skulle försvinna skulle de ändå behålla revisorn och göra revision. Eriksson tror att deras redovisningskonsult gärna vill ha någon som granskar hennes arbete. Det skulle även kännas tryggare för ägarna att veta att allt står rätt till i bolaget. Respondenten kände till den pågående revisorsutredningen. Hon hade hört talas om den på radion. Vidare säger Eriksson att de inte skulle anlita revisorn i större utsträckning för andra slags tjänster om revisionsplikten skulle försvinna. De skulle även i fortsättningen rådfråga deras redovisningskonsult som de känner stort förtroende för. Eriksson känner inte till att revisionen består av två olika delar, räkenskapsrevision och förvaltningsrevision.

4.2.2 Anders Beijer Tandläkarpraktik AB

Anders Beijer är ensam ägare av sitt aktiebolag som är en tandläkarpraktik i Göteborg. Bolaget har 3 anställda och Beijer är själv verksam i verksamheten. Han startade praktiken för 33 år sedan. Respondenten har en redovisningskonsult som sköter bokföringen och som upprättar årsredovisningen i bolaget. Han säger att han är nöjd med redovisningskonsulten som han anser är både kunnig och noggrann. De är dessutom goda vänner.

Beijer känner till den pågående revisorsutredningen. Han hörde talas om på den kurs han nyligen tog i redovisning. Om revisionsplikten blev frivillig skulle han välja att inte göra revision eftersom han inte ser någon nytta med den. Beijer menar att det bara är en onödig kostnad. Det enda tillfället då han skulle välja att göra en revision är vid ett eventuellt ägarbyte. På frågan om han brukar rådfråga revisorn svarar Beijer att han har gjort det vid ett tillfälle, men att han inte fick något tydligt svar på sin fråga. Han menar att han inte är nöjd med sin revisor och att han i princip inte har någon kontakt med honom. Om revisionsplikten blev frivillig så skulle han inte använda revisionsbyrån för mer konsultation.

Beijer berättar att han för något år sedan råkat ut för en skatterevision av Skatteverket. Hans tidigare revisor hade lämnat in en oren revisionsberättelse, vilket han inte hade meddelat respondenten om. Skatteverkets granskning pågick i ett helt år och var otroligt ingående och noggrann. Det var det en oerhört påfrestande upplevelse och det slutade med att bolaget betalade den summan som Skatteverket begärde. Beijer säger vidare att han anser att revisorerna är ett slags ”gisslan” till Skatteverket eftersom de känner sig tvingade att ange kunder för att revisorerna själva inte skall råka ut för näringsförbud i tre år. Det var på grund av skatterevisionen som Beijer tog kursen i redovisning. Han kände att det var viktigt att vara mer insatt i redovisningsfrågor. Respondenten känner inte till att revisionen består av två olika delar.

4.2.3 BUSTER AB

Intervjun med Christian Sonehed ägde rum i företagets lokaler i centrala Göteborg. Buster AB har fyra anställda varav tre är ägare av bolaget. Bolaget bedriver datakonsultverksamhet, men erbjuder även tjänster såsom media- och marknadskonsultation.

Sonehed har varit delägare i Buster AB sedan sju år tillbaka. Han är den ende av ägarna i bolaget som har ekonomikunskaper och han sköter vissa delar av ekonomin, bl.a. fakturering. Bolaget anlitar en redovisningsbyrå som sköter bokföringen och som upprättar årsredovisningen. Deras revisor anlitas endast för själva revisionen.

Respondenten säger att han kände till att revisionsplikten kanske skall avskaffas för mindre bolag, eftersom redovisningsbyrån upplyst honom om detta. Revisionsbyrån som de anlitar har däremot inte nämnt något om detta. Sonehed säger att de inte skulle avstå ifrån revisionen även om den blev frivillig, eftersom den försäkrar alla

ägarna om att allt står rätt till i företaget. Eftersom han är den ende som är insatt i ekonomin skulle det annars kunna uppstå situationer där han blir ifrågasatt. Sonehed menar att det är bra att en utomstående opartisk person granskar räkenskaperna. För allas skull.

Han säger vidare att de är mycket nöjda med både sin revisor och den redovisningsbyrå de anlitar. De träffar revisorn ungefär varje kvartal. Sonehed är bekant med sin revisor sedan innan, men förtydligar att de inte är nära vänner. Det händer att de tar en lunch tillsammans för att diskutera igenom saker. Revisorn uppträder alltid korrekt och ibland ger han dem goda råd. De rådfrågar ändå sin redovisningskonsult betydligt oftare än revisorn i olika ärenden. Sonehed träffar redovisningskonsulten regelbundet. De träffas framförallt för att diskutera igenom saker då olika beslut skall tas. Respondenten känner inte till att revisionen består av två olika delar.

4.2.4 Fiskebäcks Marina AB

Intervjun med Stanley Hedlund ägde rum i Fiskebäcks Marina AB:s fikarum. Bolaget har sin verksamhet vid småbåtshamnen i Önnared. Hedlund och hans kompanjon äger 50 procent var av bolaget. Respondenten har varit ägare av bolaget i snart 15 år. Bolaget har tre anställda: Hedlund, hans kompanjon och Hedlunds fru. Respondenten berättar att han haft bolaget i 15 år. Hans fru sköter all ekonomi i bolaget. Hon upprättar även årsredovisning.

Respondenten kände inte till den pågående revisorsutredningen. Han säger att om revisionsplikten slopas skulle de fortsätta att sköta redovisningen på samma sätt som nu, men de skulle inte göra revision. Däremot skulle de använda revisorn som "bollplank" i olika frågor. Han menar att de skulle spara in de pengar som de i nuläget lägger på revision. Eftersom företaget inte är så stort känns det betungande kostnadsmissigt med revisionen. Genom att det är så många små detaljer (olika små delar till båtar och motorer etc.) i deras verksamhet innebär det väldigt många kvitton att hålla reda på. För hans fru innebär det mycket arbete att hålla reda på alla kvitton, vilket i sig blir rätt kostsamt då hon behöver lägga mycket tid på detta. Revisorn i sin tur granskar så att allt är som det ska och det tar ju därför rätt mycket tid menar Hedlund. Den årliga fakturan från revisorn är ungefär på 15 000 kronor plus moms. Han säger att det enda revisorn egentligen gör är ju att titta på det som de redan har gjort färdigt. De i sin tur måste jobba ihop varenda krona av de där 15 000 kronorna. Hedlund tycker inte det känns roligt när fakturan från revisorn kommer.

När han tänker efter skulle han kunna tänka sig att låta revisorn göra "en snabbkoll" över räkenskaperna för att se så att allt verkar stämma om revisionsplikten försvinner. På frågan om det finns något tillfälle då han kan tänka sig att de skulle vilja göra en vanlig revision svarar han att det är i så fall om de skulle sälja företaget någon gång i framtiden. Då skulle en opartisk person behöva gå igenom allt för att se att allt står rätt till i företaget. Hedlund påpekar att revisorn inte skulle bli överflödigt även om revisionsplikten avskaffas, utan han skulle bara få mindre jobb. Han menar att det inte är lätt för gemene man i dagsläget att hänga med i alla lagar och regler. De blir ju

bara fler och fler hela tiden. Det hade enligt respondenten varit bättre att ha en förenklad bokföring för mindre aktiebolag, så att det inte skulle vara så krångligt. Då hade en revisor varit helt överflödig.

I dagsläget träffar de revisorn ungefär två gånger per år, bl.a. för att gå igenom årsbokslutet tillsammans. Dock hörs de av per telefon lite oftare, cirka en gång varannan månad. Han upplever att det är lätt att komma i kontakt med revisorn. De är ganska nöjda med sin revisor. Han menar att revisorn har varit rätt flexibel, vilket är positivt. Den senaste tiden har revisorn tyvärr ”släpat efter”. Anledningen till att revisorn inte riktigt har hunnit med det han ska är att en av hans anställda har slutat. Kontakten dem emellan är formell men trevlig. De umgås inte privat och Hedlund menar att han inte känner honom så bra, men det är ändå trevligt att träffa honom. Vidare säger han att man ska ju inte vara kompis med sin revisor, eftersom en revisor skall vara opartisk.

Efter intervjun samtalar vi en stund kring frågorna och revisionsplikten. Hedlund säger att det inte är revisionen som är det mest betungande för mindre bolag, utan det är skatterna som är det största problemet. Han menar att alla företag har samma problem. Lönekostnaden är alldeles för stor och den går inte ihop med de pengar man måste dra in för att täcka den. Det har med för höga skatter att göra, säger Hedlund. En annan betungande kostnad är fastigheten. Den är jättedyr att driva. Det är först när man ska sälja den som man kan tjäna pengar på den menar han. På så sätt är fastigheten ändå en investering.

Till sist säger Hedlund att det här med att hans fru sköter bokföringen och den andra administrationen inte är någon orsak till att de skulle behöva en opartisk granskare. Han menar att papperna skulle se exakt likadana ut om revisorn skulle ta hand om den biten som när hon gör det. Han känner inte till att revisionen består av två olika delar.

4.2.5 Färg & Tapetboden i Kungälv AB

Intervjun med Tony Käpä ägde rum i hans butik i Kungälv. Käpä är delägare i bolaget och äger 70 procent av aktierna, medan hans hustru äger resterande 30 procent. Företaget har två heltidsanställda, Käpä och hans fru. De har även en säsongsanställd. De har ägt bolaget sedan tre år tillbaka.

Kontering och fakturering sköter de själva. Den löpande bokföringen, bokslut och årsredovisning görs av en revisionsbyrå, vilken är samma byrå som deras revisor kommer ifrån. Tjejen som sköter bokföringen och de andra bitarna från revisionsbyrån är inte revisor. Respondenten säger att han inte kände till att revisionsplikten kanske skall avskaffas för mindre aktiebolag. Revisionsbyrån har inte heller upplyst om detta. Han menar att det inte skulle förändra sättet de sköter sin redovisning på, men de skulle i så fall avstå från att göra revision. Han menar att kostnaden för revision är hög och onödig. Det finns inget skäl till varför de skulle behöva göra en revision, säger han. Käpä berättar att banken ändå kräver att de går i borgen för sina lån. – Det var annat förr, då det var fordringsägarna som först fick

sina pengar vid konkurs. Bankerna är betydligt försiktigare nuförtiden, säger Kääpä. Han hävdar att leverantörerna inte bryr sig om ifall de gjort revision eller inte. På frågan om det finns något tillfälle då de ändå skulle välja att göra en revision i det fall då revisionen blev frivillig svarar han att det inte finns något sådant tillfälle.

De har kontakt med revisionsbyrån ungefär en gång i månaden. Då är det tjejen som sköter bokföringen som de har kontakt med, inte revisorn. Revisorn har de kontakt med cirka en gång per år. Tony säger att de varken är nöjd eller missnöjd med sin revisor, utan han tycker att det fungerar. Kontakten de har med sin revisor är formell. Tony berättar att han ägde ett annat företag innan och då anlidade han samma revisor. Vad det gäller konsultation så rådfrågar de sällan sin revisor. Han säger att det har hänt cirka två gånger på sex år. Vidare säger han att även om de slapp betala för revisionen så skulle de inte använda revisorn mer för konsultation. En revisor är en onödig och dyr kostnad säger han. Tony känner inte till att revisionen består av två olika delar.

Följande två bolag hade 2006 en omsättning mellan 10 och 20 miljoner kronor.

4.2.6 Grimbo Elektriska AB

Intervjun med Lars Ove Jonsson ägde rum på Grimbo Elektriska på Hisingen. Jonsson är ensam ägare av bolaget. Han har haft bolaget sedan 30 år tillbaka. För närvarande har bolaget 11 anställda, inklusive Jonsson själv.

Vissa delar av ekonomin sköts av en tjej på kontoret medan den löpande bokföringen, bokslut och årsredovisning sköts av en ekonom som de anlitar. Jonsson känner stort förtroende för ekonomen. – Han har järnkoll, säger Jonsson. Vidare berättar han att ekonomen tidigare arbetade på Skattemyndigheten, vilket gör att han även besitter stora kunskaper inom skatteområdet.

Jonsson kände inte till den pågående utredningen om revisionsplikten. Om revisionsplikten skulle bli frivillig skulle respondenten välja att inte göra någon revision. Han säger att han starkt ifrågasätter nyttan med den. Den revisor han har idag ger honom inga goda råd och Jonsson anser att den är för kostnadskrävande.

Han säger att det inte finns något tillfälle då han skulle välja att göra en revision. Eftersom Grimbo Elektriska har ett kreditvärde på fem av fem möjliga enligt bankernas undersökningscentral så menar Jonsson att det inte finns någon anledning att göra revision. Detta är ett certifikat som bankerna har och eftersom bolaget har så högt kreditvärde så är det inga problem att få banklån även utan revision.

Vidare säger respondenten att revisorn inte varit tillgänglig då han vid ett flertal tillfällen försökt komma i kontakt med honom, vilket han upplever som frustrerande. Dessutom är kostnaderna aldrig specificerade på fakturan från revisorn, vilket han anser är orimligt. När Grimbo Elektriska fakturerar sina kunder specificerar de allt in i minsta detalj. Jonsson tycker det är konstigt att revisorerna inte har samma krav på

sig att specificera vad de har gjort. Han berättar att de har tagit upp det här med revisorernas ospecificerade fakturor på möten som de haft inom deras branschorganisation.

Respondenten träffar revisorn bara en gång per år och anlitar inte revisionsbyrån för någon typ av konsultation. Om revisionsplikten försvinner skulle han ändå inte anlita revisionsbyrån för mer konsultation. Konsultationen tar han istället med den ekonom han anlitar som till skillnad mot revisorn är lätt att nå. Kontakten med revisorn är formell och han säger att han inte alls är nöjd med honom. Jonsson känner till att revisionen består av olika delar, men har inga direkta kunskaper om vilka dessa delar är.

4.2.7 Bynet AB

Intervjun ägde rum inne på kontoret på Bynet AB i Kungälv med John Törning som är VD för Bynet AB. Törning är gift med en av ägarna i bolaget och han har varit anställd i företaget sedan 2004. Bolaget har två ägare och 11 anställda.

Författaren försökte boka in en intervju med en utav delägarna, men eftersom Hasse (den ene delägaren och den som är verksam i företaget) hade ett uppdrag på annan ort en längre tid så var detta inte möjligt. VD:n ställde däremot gärna upp på en intervju och författaren ansåg att intervjun skulle ge tillförlitliga svar då VD:n är väl insatt i företaget och dess ekonomiska frågor.

Bynet AB är en bredbandsentreprenör med logistik och IT-kompetens som hjälper till att starta upp ekonomiska föreningar i glesbygden. Dessa föreningar bygger sedan tillsammans med Bynet och med hjälp av deras kompetens fibernät. Dessa fibernät drivs sedan i föreningens egen regi. Bynets verksamhet består alltså inte av en vanligare form av kommersiell rörelse, men har blivit ett framgångsrikt företag.

Bolaget har en halvtidsanställd som sköter administration och den löpande bokföringen, medan bokslut och årsredovisning upprättas av en revisionsbyrå. Tidigare sköttes den biten av en redovisningsbyrå, vilken för en tid sedan blev uppköpt av den revisionsbyrån som de nu anlitar. Deras revisor arbetar inom samma revisionsbyrå.

Törning kände inte till något om den utredning som pågår angående revisionsplikten. Han säger att det ändå inte skulle påverka deras sätt att sköta redovisningen och de skulle ändå välja att göra revision även om revisionsplikten upphör. Han menar att för dem är det viktigt att veta att allt är i sin ordning då det gäller ekonomin. Framförallt är det viktigt att kunna visa deras leverantörer att allt står rätt till i företaget. Detta beror på att under vinterhalvåret har de väldigt få uppdrag, eftersom det då är svårt att gräva ner fiberkablar i marken. Det är då viktigt att kunna visa leverantörer, men även andra intressenter att de har ett fungerande företag.

På frågan om de är nöjda med sin revisor så svarar respondenten att de är nöjda med honom, men att det inte är honom de rådfrågar gällande ekonomi och finansiering. De har en annan kontakt som de har mycket stort förtroende för. Det är en man som är pensionerad och som har ett förflutet inom SE Banken. Han har mycket erfarenhet och stora kunskaper i ekonomi. De har därför valt att ha med honom i sin styrelse. Törning menar att han fungerar som ett slags "bollplank" för dem i olika slags frågor. Sedan säger han att det är för kostsamt att rådfråga revisorn eftersom denna tar ut ett högt arvode. De har kontakt med sin revisionsbyrå cirka en gång i månaden.

Törning säger till sist att eftersom han och Hasse (den ene delägaren) inte har några som helst kunskaper i ekonomi och är totalt ointresserade av den biten är det bättre att låta andra sköta den biten. Han säger att han och Hasse är entreprenörer och tekniker och att de därför vill lägga sin fokus på just det. Törning visste inte att revisionen består av två delar.

5 Analys

I detta kapitel kommer empirin att analyseras mot bakgrund av den valda referensramen.

Enligt siffror från NUTEK sker en ökning av nystartade företag i Sverige som i jämförelse med övriga EU är relativt låg. Sverige är till stor del ett småföretagarland och enligt Svanström (2004) har studier visat att små och medelstora företag är viktiga för ekonomisk tillväxt. Regeringen har tillsatt flera utredningar för att undersöka möjligheten att underlätta för de små aktiebolagen. Syftet är att stärka de mindre företagens konkurrenskraft. Revisorsutredningens främsta uppgift är att minska företagens administrativa börda så långt det är möjligt, utan att andra intressenters behov av tillförlitlig finansiell information åsidosätts.

I studien har intervjuer gjorts med små ägarledda aktiebolag av olika storlekar. Stanley Hedlund på Fiskebäcks Marina AB hävdar att för små företag är kostnaden för revision en börda. Han menar att varje krona måste tjänas in och att det hade underlättat för företagen om de hade kunnat befrias från revisionskostnaden, framförallt då han inte ser någon direkt nytta med revisionen. Hedlund påpekade dock att det inte är revisionskostnaden som är det största problemet för småföretagarna. Det är istället skattebördan med de höga arbetsgivaravgifterna som är mest betungande. De höga arbetsgivaravgifterna gör det svårt att ha anställda. Hedlund tyckte dessutom att det är omöjligt för gemene man att hänga med i alla nya lagar och regler, vilket även revisor Camilla Solbacken påpekade. Årsredovisningen skall numera innefatta otroligt mycket och hon menade att vem som helst har inte kunskapen om detta. Hedlund tyckte att det bästa hade varit att införa en förenklad redovisning för mindre aktiebolag. Genom en förenklad redovisning så hade revisorn varit helt överflödigt, menade han.

Problematiken med att kunna följa alla lagar och regler i redovisningen togs endast upp av Hedlund. Ingen av de övriga respondenterna nämnde att reglerna var omfattande och krångliga, vilket kan förklaras med att Hedlunds bolag var det enda i studien som inte anlidade en extern redovisningsekonom för upprättande av bokslut och årsredovisning. Detta innebär att de övriga respondenterna inte heller behöver konfronteras med problematiken kring nya lagar och regler på samma vis.

Revisionsstandard i Sverige, RS, som infördes 2004 har inneburit en högre grad av formalisering och ökat kravet på dokumentation. Enligt Thorell och Norberg, författarna till *Revisionsplikt i små aktiebolag* (2005), har de svenska småbolagen en obligatorisk kostnad för revision som småbolag i andra länder inte har vilket ger dem ett sämre utgångsläge i den internationella konkurrensen. Dessutom inkluderar den svenska revisionen förvaltningsrevisionen, vilket gör den än mer omfattande. Genom den ekonomiska integrationen har behovet av en mer harmoniserad internationell redovisning ökat, men då andra länder inte har samma krav på revision för små som för stora bolag så måste de svenska reglerna anpassas till de små bolagen. Thorell och Norberg menar att om de små aktiebolagen undantas revisionsplikten så slipper man

konfronteras med de problem som uppstår då reglerna skall anpassas till de mindre bolagen.

Respondenterna i den här studien hade olika inställningar till revisionskostnaden. De som var negativt inställda till revisionsplikten uttryckte tydligt att de ansåg kostnaden för revisionen betungande, medan de som ansåg sig ha ett behov av revision inte heller ifrågasatte revisionskostnaden.

Enligt Martin Johansson, tidigare VD på SRS, kan det uppstå missnöje hos uppdragsgivaren då dennes förväntningar på revisionen och revisionsinsatserna avviker från vad revisorn levererar i uppdraget. Han menar att det kan bero på att uppdragsgivaren förväntar sig mer revisionsnära tjänster i revisionsuppdraget, vilket ofta tar sig i uttryck av invändningar av arvodesnivån. Detta ligger i linje med vad som framgick av intervjuerna. Flera av respondenterna påpekade att ”revisorn sätter bara sin namnteckning och sedan fakturerar han/hon flera tusen kronor”. En av respondenterna var dessutom kritisk till att revisorn aldrig specificerar på fakturan exakt vad han har gjort. Enligt Michael Power finns det en viktig aspekt på att inte låta uppdragsgivare veta exakt vad som granskats. Genom att hänvisa till ”god revisionsred” bibehålls ett skydd mot otillbörlig påverkan från ägare och styrelse. Många diskussioner har förts i frågan om att frångå en alltför standardiserad revisionsberättelse.

Däremot var respondenterna väl medvetna om att ej revisionsnära konsultationer inte ingår i revisionsuppdraget. Dock upplevde majoriteten av respondenterna dessa tjänster för kostnadskrävande och flera påpekade att de hellre rådfrågar sin redovisningsekonom, eftersom de ansåg det för dyrt att anlita revisorn för konsultation. Ett par av respondenterna upplevde dessutom att det är svårt att komma i kontakt med sin revisor i det fall de behöver ställa frågor, vilket de upplevde som frustrerande.

Ett tydligt förväntningsgap existerar bland flera av respondenterna när det gäller hur omfattande själva revisionen är. Flera nämnde att ”det är skönt att veta att allt står rätt till i företaget”. Det här tyder på ett förväntningsgap då det gäller revisionens syfte, eftersom flera av respondenterna är av den uppfattningen att revisorns uppgift är att granska all redovisning. De tycks sakna kännedom om själva *väsentlighetskriteriet* i revisionen. Revisorns uppgift är inte att agera redovisningskontrollant. Han eller hon skall granska vissa utvalda områden där det bedöms föreligga risk som gör att årsredovisningen inte ger en rättvis bild av företaget. Det visar dock på att de respondenter som är speciellt måna om en hög redovisningskvalitet även är de som är mest positivt inställda till revision.

Martin Johansson (Johansson m.fl., 2005) menade att förväntningsgapet har mindre betydelse i mindre ägarledda företag där relationerna ofta blir mer personliga mellan uppdragsgivaren och revisorn. Detta ligger i linje med vad som framkommit under intervjuerna. De respondenter som har god kontakt med sin revisor är också mer positivt inställda till revisionen. Revisor Camilla Solbacken menade att ju längre en

revisor arbetat med revision desto mer konsultorienterad blir rollen som revisor. Det framgick genom intervjuerna att de respondenter som hade mer erfarna revisorer som respondenterna hade anlitat i många år, var även de respondenter som var mest nöjda med sin revisor. De respondenter som haft samma revisor en längre tid ifrågasätter inte heller vad revisorn gör och presterar. Det innebär att det finns indikationer på att de respondenter som har en mer erfaren revisor och som troligen innehar en mer konsultorienterad roll än de mindre erfarna revisorerna, även är de revisorer som respondenterna känner sig mer nöjda med.

I det fall då revisorn är en personlig vän, som en respondent berättade, är dock frågan hur opartisk denne egentligen är i förhållande till sin klient. Enligt analysmodellen skall revisorn avsäga sig uppdraget i det fall då vänskaps- och förtroendehotet föreligger, vilket kan leda till ett okritiskt förhållningssätt till kundens handlingar. Enligt Diamant (2004) kan inte kravet på oberoende drivas hur långt som helst. Revisorn skall ju även tillhandahålla rådgivningstjänster i kvalitetshöjande syfte och det råder på så vis ett samspel mellan kraven på oberoende och den ekonomiska och sociala nyttan av revision.

En respondent, Lillemor Eriksson, menade att de varit mycket nöjda med den äldre revisor de hade tidigare. Han var väl insatt i deras bransch och hade bra ”koll” på deras papper. Han kom ofta in till dem i butiken och de hade stort förtroende för honom. Sedan han gått i pension har de två år i rad blivit tvungna att byta revisor. Detta på grund av att de yngre revisorerna snabbt avancerar inom revisionsbyrån, hävdar Eriksson. Dessa yngre revisorer har de inte varit lika nöjda med. Detta beroende på att dessa inte alls varit insatta i deras bransch och har därför varit tvungna att tillbringa många timmar i butiken för att sätta sig in i olika rutiner. Dessa arbetstimmar har sedan fakturerats kunden, vilket respondenten upplevde som frustrerande. Med tanke på att antikvariatbranschen är så pass speciell kan det tänkas att just detta specifika problem inte är lika vanligt i andra branscher.

Över hälften av de intervjuade respondenterna ansåg dock inte att det fanns någon nytta med arbetet som revisorn utför. Dessa respondenter hade, i motsats till de som inte var missnöjda, inte heller direkt någon personlig kontakt med revisorn. Kontakten var istället mer sällsynt och formell. De ställde sig frågande till vad revisorn egentligen presterar i uppdraget.

Revisionen ger trovärdighet åt den finansiella information som lämnar bolaget och ger företagets olika intressenter garanti om att bolagets årsredovisning ger en rättvisande bild av företaget. I små företag där ägare och företagsledning och styrelse är en och samma person är användarbehovet ofta mer begränsat och därför är nyttan av den lagstadgade revisionen ofta ifrågasatt. Det var endast ett fåtal respondenter som nämnde revisionens värde gentemot företagets olika intressenter. Endast en respondent nämnde att revisionen var nödvändig för att kunna uppvisa för deras leverantörer att företaget har en fungerande verksamhet. Speciellt under mindre lönsamma perioder, som under vinterhalvåret då de endast har ett fåtal uppdrag. En annan respondent trodde att deras redovisningsekonom gärna ville ha någon som granskar det arbete hon utfört. Dock är det framförallt en trygghet för ägarna själva

enligt respondenten, att få bekräftat att allt står rätt till i företaget. Christian Sonehed, delägare i BUSTER AB menade att eftersom bolaget har tre ägare, varav endast en har goda ekonomikunskaper, är revisionen en säkerhet för de övriga ägarna om att allt står rätt till i bolaget. Sonehed menade att det annars skulle kunna uppstå situationer då han som den enda ekonomikunnige skulle kunna bli ifrågasatt.

Ingen av respondenterna påpekade revisionens nytta utifrån ett kreditgivarperspektiv alltså där revisionen skulle kunna underlätta för företagen att erhålla krediter från banker och andra långivare. Tony Käpä ägare av Färg & Tapetboden i Kungälv AB menade att numera kräver bankerna att företagarna själva går i borgen för sina lån. Därför ansåg han inte att revisionen har samma betydelse utifrån den aspekten längre. Han hävdar att bankerna är betydligt mer försiktiga med utlåning nuförtiden. En annan respondent sade att hans bolag har ett så pass högt kreditvärde enligt bankernas undersökningscentral att det därför inte fanns någon anledning göra revision. Enligt Thorell & Norberg så använder både banker och leverantörer sig ändå i stor utsträckning av uppgifter från kreditupplysningsföretag då de beviljar krediter. Vidare menar författarna att även om revisionsplikten försvinner så skulle företagen kunna göra en revision i det fall banken kräver detta för att bevilja lån. Om det skulle bli billigare för bolagen att revidera i enstaka fall är dock osäkert. Revisor Camilla Solbacken menade att det skulle bli dyrare för kunden eftersom revisorn då måste "gå tillbaka i tiden" för att granska de ingående balanserna.

Enligt Ekorevisor Sverker Lundh på Ekobrottsmyndigheten i Göteborg är aktiebolag den bolagsform som förekommer mest i deras utredningar. I så mycket som i 98 % av fallen är det aktiebolag som utreds, vilket beror på att bolagsmännen vill undkomma det personliga ansvaret. I andra bolagsformer som enskilda firmor och handelsbolag kan ägare inte utnyttja detta vid exempelvis konkurser. Lundh menar att då ägare i mindre aktiebolag är de som i princip tar alla beslut kan detta skapa initiativ till att exempelvis låta firman ta vissa privata kostnader. Det är i princip ägarna själva som är själva kontrollapparaten. Thorell och Norberg menar att de ägare som avsiktligt tänker begå brott i form av undanhållen skatt kan ändå välja en annan företagsform. De tycker inte att detta är ett tillräckligt starkt skäl till att behålla revisionsplikten för mindre aktiebolag. I nuläget är dock aktiebolag den enda bolagsform som ger möjlighet att kunna frångå personligt ansvar vid en konkurs, vilket Sverker Lundh på Ekobrottsmyndigheten menar är ett starkt incitament till att välja just den här typen av bolagsform.

Jan Sandvall på Skatteverket menar att revisionen är viktig genom att den externkontroll som revisorerna gör verkar preventivt för att hindra många fel som görs på grund av ren okunnighet eller av misstag. Skatteverkets arbete underlättas därigenom. Enligt agentteorin är principalen i mindre bolag någon som är avskärmd från ledningens agerande och som inte har full kontroll över dennes handlingar. I små ägarledda bolag kan Skatteverket och kreditgivare ses som principaler medan ägaren själv är agenten. Revisionen utgör då en kvalitetskontroll för principalen där årsredovisningen ger en rättvisande bild av företagets resultat och ställning. Den här kvalitetskontrollen skulle gå förlorad för principalen vid ett slopande av revisionsplikten. Författarna till Econ-rapporten *Den samhällsekonomiska nyttan av*

revision (2007) tycker att det vore mer ändamålsenligt att dra gränsen för undantag vid antalet ägare än vid en viss omsättning. Detta ter sig en aning motsägelsefullt då ägaren själv besitter kontrollfunktionen i ett enmansbolag. Det är sant att antalet intressenter är begränsat i ett ägarlett enmansbolag, men å andra sidan är risker man att trovärdigheten för aktiebolaget som företagsform skulle gå förlorad. Enligt Sverker Lund på Ekobrottsmyndigheten är det just små aktiebolag som utreds mest vid ekobrott.

I Econ-rapporten skriver författarna att ett slopande av revisionsplikten skulle innebära en omfördelning av resurser. Kostnaden för revision skulle överföras från aktiebolagen till skattebetalarna då Skatteverket skulle behöva utöka antalet skatterevisioner. De påpekar även att olika länder har olika former av traditioner och skattesystem och menar därför att det är viktigt att utgå ifrån Sveriges unika situation. I exempelvis Tyskland finns det sedan länge en tradition för företagen att använda skatterådgivare till för att upprätta årsredovisningar, deklarationer och avgifts- och lönerapporter. Även om detta inte är obligatoriskt så använder i princip alla tyska företag den här typen av rådgivning.

Storbritanniens små aktiebolag motsvarar inte de svenska aktiebolagen, utan liknar mer de svenska handelsbolagen. Situationen i Storbritannien har utvecklats så att revisorer har fått problem i konkurrensen med andra ekonomer. Detta är en situation som skulle kunna uppstå även i Sverige. Respondenterna i studien visar på ett stort förtroende för sina redovisningsekonomer. Av de sju intervjuade företagsledarna var det endast en som inte anlitar en redovisningsekonom.

Endast tre av de sju respondenterna hade kännedom om den pågående utredningen gällande ett avskaffande av revisionsplikt för små företag. Endast en av dem var riktigt insatt i vad utredningen egentligen handlar om. Det här visar på att det fortfarande är många ägare till mindre aktiebolag som inte känner till att det antagligen kommer att bli en efterfrågad revision i framtiden.

6 Slutsats

I detta kapitel redogör författaren sina slutsatser mot bakgrund av analysen. Avslutningsvis ges förslag till fortsatt forskning.

Vad anser ägare av små aktiebolag om vikten av revision?

Det har framkommit av studien att olika bolag har olika behov av revision. Ägare till bolag som är relativt nyetablerade och som växer tycks ha ett större behov av att kunna visa upp för olika intressenter att de har en fungerande verksamhet än äldre bolag som inte växer i någon större omfattning. Bolag med flera ägare också har ett större behov av revision än bolag med en eller två ägare. Fler än hälften av de intervjuade företagsledarna såg dock ingen nytta alls med revisionen, utan upplevde den mest som en ekonomisk börda.

De respondenter som var positivt inställda till revision ansåg framförallt att det var skönt att veta att *allt står rätt till* i företaget. Detta tyder på ett visst förväntningsgap då ägarna inte verkar medvetna om själva *väsentlighetskriteriet*, vilket revisorerna utgår ifrån i sitt granskningsarbete. Revisorns uppgift är inte att agera redovisningskontrollant. Revisorn planerar och väljer ut de områden där denne anser att mest risk föreligger. Detta visar dock på att företagsledare som är särskilt måna om god redovisningskvalitet även är de som är mest positivt inställda till revision. De respondenter som hade haft samma revisor en längre tid och som ansåg att revisorn var flexibel och kunnig var generellt sett mer nöjda än de respondenter som sällan träffade sin revisor. Det tyder på att revisorer som väl insatta i företagets rutiner och som därför tillhandahåller värdefull rådgivning, även är de revisorer som företagen ser störst nytta med. Relationen mellan klient och revisor bör alltså inte ses som oviktig i sammanhanget.

Majoriteten av respondenterna anlidade externa redovisningsekonomer. Förtroendet för dessa var högt bland intervjuade företagsledare och förhållandet oftast bättre än till vald revisor. Den konsultation som revisorerna skulle kunna bistå med tack vare sin gedigna kompetens, ansågs för dyr enligt respondenterna. Därför vänder de sig hellre till sina redovisningsekonomer eller redovisningskonsulter då de behöver rådgivning i olika frågor. Mycket tyder på att många respondenter inte inser skillnaden mellan kompetensen hos en revisor och en redovisningsekonom. Kanske kommer revisionsbranschen behöva se över sina konsultationsarvodet för mindre bolag i framtiden för att stärka sin konkurrenskraft.

Kommer de att fortsätta med revision om den blir frivillig?

Av de sju intervjuade respondenterna var det tre som även i fortsättningen skulle välja att göra revision och fyra som skulle välja bort den om revisionsplikten blir frivillig. Någon tydlig skillnad kunde inte utrönas mellan de mindre och något större bolagen. En respondent bland dem som skulle välja bort revisionen skulle ändå vilja att revisorn gjorde ett slags "snabbkoll" över räkenskaperna för att se att allt verkade vara i sin ordning.

Det fanns ett tydligt missnöje över att vara tvingad till revision bland dem som skulle välja bort revisionen om den blev frivillig. Kostnaden uppfattades som betungande och onödig. Dessutom fanns det en misstro över revisorernas arbete. Många uppfattade det som att revisorn endast ”sätter sin namnteckning” och att revisorn sedan debiterar ett orimligt högt arvode för detta.

Vore det bättre att dra gränsen för vid antal ägare?

Den här studien är inte tillräckligt omfattande för att kunna ge ett tydligt svar på den här frågan. Det är mer en fråga om utifrån vems perspektiv det vore ett bättre kriterie. I ett ägarlett enmansbolag är antalet intressenter ofta mycket begränsat, speciellt om bolaget dessutom är självfinansierat. Detta begränsar nyttan med revisionen.

Nackdelen med att dra gränsen vid antal ägare är att i ett litet ägarlett bolag skulle ägaren själv stå för kontrollfunktionen om revisionsplikten försvinner. I de fall då ägare väljer bort revisionen skulle ingen revisor säkerställa att den finansiella informationen som lämnar bolaget ger en rättvisande bild av företaget. Många fel skulle med stor sannolikhet även göras i redovisningen på grund av ren okunnighet eller misstag. Idag verkar revisorerna preventivt för att hindra att många fel begås. Dessutom skulle det kunna vara lockande för företagare att ”ta ut svängarna”, som exempelvis att låta bolaget ta vissa privata kostnader och att ta förbjudna lån. Utifrån samhällets perspektiv vore det därför inte bättre att dra gränsen vid antal ägare.

6.1 Förslag till fortsatt forskning

Det vore intressant att undersöka om det finns tydliga geografiska skillnader då det gäller valet att behålla revisionsplikten eller inte. Tycker företagsledare i storstäder att det är viktigare att behålla revisionen än företagsledare på landsorten eller tvärtom?

Källförteckning

Litteratur:

Artsberg, K., 2003, *Redovisningsteori – policy och praxis*, Upplaga 1:1, Liber Ekonomi, Malmö

Bruzelius & Skärvad, 2002, *Integrerad Organisationslära*, Studentlitteratur, Lund.

Cassel, F., 1996, *Den reviderade revisorsrollen – En oren berättelse*, Nerenius & Santérus Förlag, Stockholm

Diamant, A., 2004, *Revisors Oberoende*, Författaren och Iustus Förlag AB, Uppsala

Direktiv 2006:96, Sveriges Riksdag

Direktiv 2006:128, Sveriges Riksdag

Direktiv 2007:78, Sveriges Riksdag

Direktiv 2007:132, Sveriges Riksdag

ECON-rapport nr 2007-092, *Den samhällsekonomiska nyttan av revision*, 2007, på uppdrag av FAR SRS

Eriksson, L. T. & Wiedersheim-Paul, F., 2001, *Att utreda forska och rapportera. 7:e upplagan*, Liber Ekonomi, Malmö

Eriksson, L. & Wiedersheim-Paul, F., 2006, *Att utreda forska och rapportera*, Liber AB, Malmö

FAR FÖRLAG, 2006, *Revision - En praktisk beskrivning*. FAR FÖRLAG AB, Stockholm

Föreningen Auktoriserade Revisorer FAR, 2000, *FARs Revisionsbok*, FAR Förlag AB, Stockholm

Holme, I, Solvang, B, 1997, *Forskningsmetodik om kvalitativa och kvantitativa metoder*, Studentlitteratur, Lund

Johannessen, A., Tufte, P A., 2003, *Introduktion till Samhällsvetenskaplig Metod*, Upplaga 1:1, Liber AB, Malmö

Johansson, C, Johansson, R, Marton, J, Pautsch, G, 2004, *Extern redovisning*, Bonnier Utbildning AB, Stockholm

Johansson, S-E., Häckner, E., Wallerstedt, E., 2005, *Uppdrag revision*, SNS Förlag, Stockholm

Kellgren, J., 2004, *Redovisning och beskattning*, Studentlitteratur, Lund

Moberg, K., 2006, *Bolagsrevisorn*, Upplaga 3:1, Norstedts Juridik AB, Stockholm

Persson, C., Johansson, M, 2002, *Skatter - förtryck eller befrielse?* Bilda förlag, Stockholm

Power, M, 1997, *The Audit Society – Rituals of Verification*, Biddles Ltd., King's Lynn, Norfolk

Proposition 1997/98:99, Sveriges Riksdag

Skog, R. & Fäger, C., 2007, *Aktiebolagslagen*, Norstedts Juridik AB, Stockholm

Svanström, T., 2004, *Revisorn som rådgivare – En studie av mindre och medelstora företags relation till revisorn*, Umeå Universitet, Institutionen för företagsekonomi, Umeå

Thorell, P, Norberg, C, *Revisionsplikt i små aktiebolag*, 2005, på uppdrag av Svenskt Näringsliv

Öhman, P., 2006, *Perspektiv på revision: tankemönster, förväntningsgap och dilemman*, Mid Sweden University, Sundsvall

Artiklar:

Collis, J, Jarvis, and Skerratt, "The Demand for the Audit in Small Companies in the UK", *Accounting and Business Research* Vol. 34 No. 2 (2004), pp. 87-100

Tidskrifter:

Advokaten nr 6, 2007

Balans nr 2, 2007

Soliditet nr 7, Nyhetsbrev, 2007

Uppsatser:

Rau, Enrico, 2006, *Revisionsplikten – Revisionspliktens nytta för samhället och näringslivet*, Kandidatuppsats vid Göteborgs Universitet

Elektroniska källor:

FAR SRS hemsida, <http://www.farsrs.se/portal/pageid> (28/2-2008)

NUTEK:s Årsbok 2007 <http://www.nutek.se/sb/d/995/a/5225> (31/2-2008)

Skattestatistisk årsbok, 2004 <http://www.skatteverket.se/download/18.18e1b1...> (5/1-2008)

Allt om revision, 2006, <http://alltomrevision.wordpress.com/2006> (4/11-2007)

Muntliga källor:

Camilla Solbacken, Revisor, Öhrlings PricewaterhouseCoopers, Personlig intervju 2007-11-19

Lillemor Eriksson, Delägare i Antiquaria Bok & Bildantikvariat AB, Personlig intervju 2008-01-21

Anders Beijer, Ägare av Anders Beijer Tandläkarpraktik AB, Personlig intervju 2007-12-12

Christian Sonehed, Delägare i BUSTER AB, Personlig intervju 2007-12-05

John Törning, VD i Bynet AB, Personlig intervju 2007-12-04

Lars Ove Jonsson, Ägare av Grimbo Elektriska AB, Personlig intervju 2007-12-03

Tony Kääpä, Delägare i Färg & Tapetboden i Kungälv AB, Personlig intervju 2007-12-07

Stanley Hedlund, Delägare i Fiskebäcks Marina AB, Personlig intervju 2008-01-15

Intervjufrågor

Bilaga

1. Namn?
2. Ägare eller annan titel?
3. Hur många ägare har företaget?
4. Hur många anställda har företaget?
5. Hur många år har Ni varit aktieägare/anställd i företaget?
6. Vem sköter den löpande bokföringen på företaget? (Själva, revisionsbyrå, redovisningbyrå etc.)
7. Vem gör bokslut och årsredovisning?
8. Känner Ni till att revisionsplikten troligen skall avskaffas redan nästa år för mindre aktiebolag?
9. Anser Ni att detta medför att ni bör förändra ert sätt att sköta redovisningen i ert företag?
10. Om revisionsplikten upphör, kommer Ni ändå välja att göra en årlig revision?
11. Om inte – varför? Om – varför?
12. Om Ni väljer bort att göra revision, finns det tillfällen då Ni ändå skulle välja att göra revision?
13. Vid hur många tillfällen har Ni haft kontakt med er revisionsbyrå det senaste året?
14. Är Ni nöjda med er revisor i dagsläget?
15. Tycker Ni att ni har en formell eller mer personlig kontakt?
16. Anlitar ni Er revisionsbyrå för andra tjänster än revision i dagsläget? (ex. skattefrågor eller annan rådgivning)
17. (Om respondenten svarat att denne skulle välja bort revisionen) Skulle Ni välja att anlita er revisor för andra tjänster i större utsträckning än i dagsläget?
18. Känner ni till att revisionen består av två delar?

